

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Klára Bajgarová, DiS.

VI. ročník – kombinované studium

Obor: pedagogika – sociální práce

KOHO TRESTAJÍ OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE?

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Alena Tesarčíková

OLOMOUC 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 16. dubna 2010

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Aleně Tesarčíkové za odborné vedení práce, poskytování rad a za zprostředkování kontaktních údajů na účastníky průzkumu. Za poskytnutí kontaktů na účastníky průzkumu děkuji také Bc. Haně Musialkové a Bc. Vítu Grebeníčkoví.

Souhlasím s půjčováním diplomové práce pro studijní účely.

V Olomouci 16. dubna 2010

OBSAH

Úvod	8
Teoretická část diplomové práce	11
1 Trest obecně prospěšných prací	11
1.1 Právní úprava trestu obecně prospěšných prací	13
1.2 Zahraniční praxe trestu obecně prospěšných prací	15
1.2.1 Srovnání zahraničních právních úprav a tuzemské právní úpravy trestu obecně prospěšných prací	21
1.3 Obecně prospěšné práce versus veřejně prospěšné práce	23
2 Probační a mediační služba ČR	25
2.1 Poslání Probační a mediační služby ČR	26
2.2 Odborné činnosti Probační a mediační služby ČR	27
2.3 Činnost Probační a mediační služby ČR v realizaci trestu obecně prospěšných prací	29
2.3.1 Příprava podkladů pro nařízení trestu obecně prospěšných prací	2
2.3.2 Postup po nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací	30
2.3.3 Zahájení výkonu trestu obecně prospěšných prací odsouzeným v konkrétní organizaci	31
2.3.4 Kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací	32
2.3.5 Změna místa výkonu trestu obecně prospěšných prací	32
2.3.6 Postup při neplnění podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací	33

2.3.7	Odložení, přerušení, upuštění od výkonu trestu obecně prospěšných prací	34
2.3.8	Přeměna trestu obecně prospěšných prací	34
2.4	Ukončení práce s odsouzeným k trestu obecně prospěšných prací	35
3	Subjekty podílející se na výkonu trestu obecně prospěšných prací	36
4	Problémy s trestem obecně prospěšných prací ve vztahu k poskytovatelům míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací	39
4.1	Legislativně neřešené problémy s trestem obecně prospěšných prací	39
4.1.1	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci	39
4.1.2	Osobní ochranné prostředky	40
4.1.3	Pracovní úraz a nemoc z povolání	41
4.1.4	Odpovědnost za škodu	42
4.1.5	Zdravotní pojištění	42
4.1.6	Zdravotní způsobilost odsouzeného k obecně prospěšným pracím	42
4.2	Další povinnosti poskytovatelů míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací	44
	Empirická část	46
5	Záměr pedagogického průzkumu	46
5.1	Cíl empirické části	46
5.2	Formulace problému	46
5.3	Výzkumné předpoklady	46
5.4	Popis vlastního průzkumu – organizace, podmínky, průběh, obtíže	47

5.5	Popis volby metody k získání a zpracování průzkumného materiálu	47
5.6	Charakteristika vzorku	49
5.7	Vlastní výsledky	50
5.8	Diskuse	77
5.9	Závěrečné shrnutí	80
	Závěr	82
	Seznam použité literatury a pramenů	84
	Seznam tabulek	
	Seznam grafů	
	Přílohy	
	Anotace	

Úvod

K 1. 1. 2010 vstoupil v účinnost nový trestní zákoník, který byl po dlouhou dobu před finálním schválením a podepsáním prezidentem republiky velmi diskutovaným tématem, budil emoce a také podněcoval fantazii široké veřejnosti. Rekodifikace stávajícího trestního zákona, do této doby neustále novelizovaného od roku 1961, zavedla do reality trestního práva některé novinky. Ne všechna ustanovení trestního zákona doznala zásadních změn. Jedním z trestů, který je od roku 1996 více a více uplatňovaný, je trest obecně prospěšných prací (dále OPP) a ten nyní dostal novou podobu. Problematika trestu OPP je už od svého zavedení a uplatňování poměrně atraktivním tématem. Objevuje se v médiích, pro řadového občana by byl tento typ trestu z mnoha důvodů přitažlivější než-li pobyt ve vězení, má se podílet na snížení přeplněnosti našich věznic, má šetřit státní rozpočet tím, že se nebudou vynakládat finanční prostředky na odsouzené ve věznicích atd.. O efektivitě trestu OPP a zejména o lidech, kterým byl uložen, bylo, je a bude stále hodně slyšet. Může se tedy zdát, že tito odsouzení jsou ústředním prvkem trestu OPP. Nicméně je třeba si uvědomit širší souvislosti, v nichž se neprávem opomíjí subjekt, bez kterého by trest OPP nebylo možné realizovat. Tím subjektem jsou organizace, kde je trest OPP vykonáván, kam mají odsouzení docházet a své provinění si odpracovat. A protože mně není známo, že by se poskytovatelům míst pro výkon trestu OPP někdo cíleně věnoval, je tato diplomová práce určena převážně jim.

I když... Existuje pracovní skupina OPP, poradní orgán ředitele Probační a mediační služby ČR, která velmi aktivně zpracovává různé (aktuální) otázky, které se pojí k trestu OPP, podílí se na metodikách a vzdělávacích akcích pro zaměstnance Probační a mediační služby ČR a připravuje vzory tiskopisů, se kterými je pak v probační praxi celorepublikově pracováno. V neposlední řadě upozorňuje na citlivá místa v organizování a výkonu trestu OPP a snaží se, aby byla vyřešena a nebo alespoň precizně ošetřena. Práce členů pracovní skupiny OPP je časově náročná a řešení úkolů se často podobá běhu na dlouhou trať. Vím to, protože jsem byla členkou pracovní skupiny OPP v letech 2005 až 2007.

O potížích, se kterými se poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP denodenně potýkají, se v pracovní skupině OPP hovořilo, průběžně o nich byl zpravován ředitel Probační a mediační služby ČR a upozorňování zaměstnanci Probační a mediační služby

ČR. Často se i z řad pracovníků Probační a mediační služby ČR ozývaly hlasy, které upozorňovaly na tatáž úskalí, která s sebou trest OPP přináší. Konečný výsledek pak byl vždy stejný. Bolavá místa se neošetřila a řešení se posunula ad acta. Domnívám se, že to nebylo tím, že ještě „nedozrál čas“, ale tím, že se dosud (duben 2010) nestal žádný exemplární případ, který by rozhýbal kolečka a řešení by se dalo do pohybu. Respektive všichni se diví, že se zatím nic nestalo a až se stane, bude se hledat cesta k tomu, aby se v budoucnu nic podobného nemohlo opakovat. Je však nutné čekat, až se přihodí něco alarmujícího, aby se vyřešilo, co po řešení už dávno volalo...?

Cílem mé diplomové práce je zmapovat pozici poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP v provádění trestu OPP.

Diplomová práce je rozdělena na dva celky – teoretickou část a empirickou část. V teoretické části diplomové práce vysvětlím vše o trestu OPP. Dotknu se Probační a mediační služby ČR. Věnovat se budu poskytovatelům míst pro výkon trestu OPP, u nichž uvedu nejzávažnější potíže, plynoucí z realizací trestu OPP. S těmito nedostatky se poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP potýkají každý den. Cílem teoretické části diplomové práce je seznámit s potížemi, které s sebou výkon trestu OPP přináší poskytovatelům míst pro výkon trestu OPP a upozornit na ně na jiné půdě, než je Probační a mediační služba ČR.

V empirické části diplomové práce provedu průzkum formou dotazníků zaměřených na poskytovatele míst pro výkon trestu OPP. Hlavním cílem průzkumného šetření je zjistit, jak jsou poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP spokojeni s celkovou realizací trestu OPP. Dílčími cíly jsou zjištění, co všechno ovlivňuje hodnocení celkové realizace trestu OPP, jak trest OPP vnímají sami poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP, jak vnímají spolupráci s Probační a mediační službou ČR, jak hodnotí různé aspekty trestu OPP a jak by bylo možné podpořit nastavenou vzájemnou spolupráci poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP Probační a mediační službou ČR. Moje diplomová práce je deskriptivní – popisuje skutečnost, jaká je.

Obtíže, se kterými se budu pravděpodobně potýkat při psaní diplomové práce, se budou zřejmě týkat nedostatku odborné literatury a malou ochotou poskytovatelů míst pro

výkon trestu OPP vyplňovat dotazníky. Proto budu čerpat také ze svých zkušeností, nabytých za 6leté praxe probační asistentky v realizacích trestů OPP u Probační a mediační služby ČR.

TEORETICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

1 Trest obecně prospěšných prací

Jak uvádí Kratochvíl, trest je možné definovat jako právní následek trestného činu vyjadřující negativní hodnocení pachatele a spáchaného činu, který sleduje účely uvedené v trestním právu a zároveň působící jako prostředek k dosažení účelu trestního zákona. Je ukládán pouze trestním soudem a jeho výkon je vynutitelný státní mocí.¹ Slovo alternativa ve spojení s trestní justicí znamená „*možnost volby mezi dvěma (nebo více) způsoby řešení (zpravidla protikladnými)*“.² Alternativní tresty existují v naší trestní justici různě dlouhou dobu. Byly zaneseny do našeho zákonodárství až od 90. let 20. století. To bylo způsobeno celkovou situací v naší společnosti po roce 1989, kdy se otevřely hranice. Do této doby byla naše země oddělena od demokratických států, ve kterých alternativní tresty měly své nezastupitelné místo v legislativě. Ty se v zahraničí vyvíjely postupně s časem a v návaznosti na společenskou situaci. Tím, že jsme byli odděleni, získaly cizí země před námi časový náskok.

Matoušek uvádí, že alternativní tresty jsou speciálně a úzce vymezené sankce. Sankce zahrnují a obsahují tresty, tresty ale naopak neobsahují sankce.³ Alternativní tresty jsou ukládány soudy z několika důvodů. Mají snižovat počet odsouzených ve věznicích. Zlevnit trestní řízení a odlehčit všem přetíženým článkům systému trestní justice. Lidé postižení trestným činem se mohou aktivně podílet na svém odškodnění. Sociální aspekt hovoří pro humánní řešení trestání pachatelů přečinů a pro individualizování trestního postihu. Tento přístup se odráží nejen na osobě pachatele, ale i na jeho užším a širším okolí. Dalším hlediskem pro ukládání alternativních trestů je prevence recidivy. Ta také souvisí s absencí humánnějšího řešení situace pachatelů. Resocializace probíhá v přirozeném prostředí, ne v uměle vytvořených podmínkách věznic. Neposledním prvkem

---

¹ Srov.: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné (obecná část)*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1997, s. 256.

² KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 17.

³ Srov.: MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál 1998, s. 187.

je ztráta anonymity. Pachatel přečinu se při výkonu alternativního trestu OPP veřejnosti zviditelní, místo aby zůstal mezi zdmi věznic v anonymitě. Výkon alternativního trestu vyžaduje vlastní nasazení, které musí odsouzený vynaložit.

K historickému vývoji trestu OPP v České republice Barbořík uvádí, že trest OPP byl do českého právního řádu zaveden od 1. 1. 1996 a to novelou trestního zákona a trestního řádu, provedenou zákonem č. 152/1995 Sb.. Jednalo se o alternativní trest ke krátkodobému nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Od tohoto trestu se očekávalo mnoho jednak z pohledu odlehčení přetíženému vězeňství, tak také z pohledu výchovného působení na pachatele. Postupně došlo k pevnému zakotvení tohoto alternativního trestu nejen v teorii, ale i v praxi. Počet ukládaných a vykonávaných trestů OPP začal narůstat. Právní úprava trestu OPP byla novelizována zákonem č. 265/2001 Sb., která s účinností od 1. 1. 2002 umožnila ukládat trest OPP jako alternativu (= možnost) nejen k trestu odnětí svobody, ale i k jiným trestům. Do této doby byl trest OPP ukládán pouze jako alternativa ke krátkodobému nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Novelizace také znemožnila ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody trestním příkazem, tedy bez projednání a vyslechnutí pachatele přímo před soudem. To mělo vliv na volbu druhu ukládaného trestu soudy a to směrem k trestu OPP. V roce 2002 tak poprvé počet uložených trestů OPP převýšil počet uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody.⁴

Barbořík dále uvádí, že trest OPP patří do širšího okruhu alternativních trestů, které se řadí mezi formy alternativního řešení trestních věcí. Příčiny jejich vzniku spadají do druhé poloviny 20. století, kdy došlo k nárůstu zejména majetkové kriminality. To se odrazilo na trvalém přetížení trestní justice a následně na přeplněnosti věznic. Začal se prosazovat názor, že je zapotřebí ve větší míře aplikovat v trestním soudnictví zejména sankce nespojené s odnětím svobody. Trest OPP byl do českého právního řádu zaveden po vzoru mnohých evropských zemí a také v souladu se současným mezinárodně kriminálně politickým trendem.⁵

---

⁴ Srov.: BARBOŘÍK, M. *Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení*. Časopis Trestní právo, č. 5. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 4.

⁵ Srov.: BARBOŘÍK, M. *Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení*. Časopis Trestní právo, č. 5. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 5.

Mezinárodně kriminálně politickým trendem je restorativní justice a to jako protiklad k dosavadně uplatňované retributivní justici. Sdružení pro probaci a mediaci v justici objasňuje termíny retributivní a restorativní justice následovně. Retributivní – odplatná – justice má hlavní zřetel zacílen na to, že pachatel má být podle zásluhy potrestán, protože porušil práva a prohřešil se proti státu, čímž vznikla jeho vina a spravedlnost je naplněna stanovením určení viny pachatele a uložením trestu. Naopak hlavním zřetelem restorativní – obnovující – justice jsou potřeby poškozeného a odpovědnost pachatele v procesu své nápravy, protože trestným činem se prohřešil proti určité osobě, narušil vzájemné vztahy a porušil normy, a proto mu vznikají závazky a povinnosti. Spravedlnost tak spočívá v úsilí o obnovu narušených stavů a vztahů za účasti poškozeného, pachatele a členů komunity.⁶ Jak tedy uvádí Barbořík, podstata trestu OPP spočívá v tom, že pachatel, který se provinil proti společnosti, má možnost odčinit své chování prací pro obecný prospěch. Tyto práce uložené soudem musí vykonat osobně, bezplatně a ve svém volném čase. Trest je v tomto případě představován újmou, která se projevuje citelným zásahem do volného času pachatele a také tím, že za odvedenou práci neobdrží odměnu. Sama práce představuje významný výchovný prvek. Pachatel se aktivně podílí na obnově narušených vztahů a hodnot, jinak by byl pouhým pasivním vykonavatelem trestu, který uložil soud.⁷

1.1 Právní úprava trestu obecně prospěšných prací

Nyní se zaměřím na to, jak je trest OPP vymezen v trestním zákoníku. Podle jeho ustanovení může soud trest OPP uložit tomu, koho odsuzuje za přečin⁸, tedy za trestný čin, který má charakter nedbalostního trestného činu, ale také úmyslného trestného činu, za něž

---

⁶ Srov.: SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI, PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Kvalifikační a specializační kurs PMS ČR, 2008/2009*. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

⁷ Srov.: BARBOŘÍK, M. *Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení*. Časopis Trestní právo, č. 5. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 5.

⁸ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 62 odst. 1.

může být uložen trest odnětí svobody do 5 let.⁹ Výměra trestu OPP je od 50 do 300 hodin.¹⁰ Jde-li o mladistvého pachatele nebo pachatele ve věku blízkém mladistvých, horní výměra hodin trestu OPP se krátí na polovinu.¹¹ Pokud jde o pachatele, kterému byl trest OPP v předchozích třech letech přeměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody, soud nový trest OPP zpravidla neuloží.¹²

Trestní zákoník dále uvádí, že odsouzený k OPP má povinnost vykonávat práce k obecně prospěšným účelům, jež spočívají v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných činnostech a to ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, jež se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Taková práce však nesmí sloužit k výdělečným účelům odsouzeného.¹³

Podle příslušných ustanovení trestního zákoníku soud přihlíží při ukládání trestu OPP ke stanovisku pachatele k případnému uložení tohoto druhu trestu, k jeho zdravotnímu stavu a k celkové možnosti uložení tohoto trestu. Je-li zdravotní stav pachatele takový, že neumožňuje soustavný výkon práce, soudce trest OPP neuloží.¹⁴ Trest OPP musí odsouzený vykonat osobně, bezplatně, ve svém volném čase a nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil odpracování tohoto trestu. Do této doby se však nezapočítává doba, kdy odsouzený nemohl OPP vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky a nebo byl ve vazbě či vykonával trest odnětí svobody.¹⁵ Zákonnou překážkou může být například mateřská dovolená.

---

⁹ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 14 odst. 2.

¹⁰ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 63 odst. 1.

¹¹ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 63 odst. 3.

¹² Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 62 odst. 3.

¹³ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 62 odst. 3.

¹⁴ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 64.

¹⁵ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 65 odst. 1.

Zákon pamatuje na situace, kdy by odsouzený neplnil řádně uložený trest, páchal další trestnou činnost, vyhýbal se nástupu k odpracování trestu, bez závažných důvodů porušoval sjednané podmínky výkonu OPP, mařil jejich odpracování a nebo z vlastního zavinění neodpracoval ve stanovené době uložený trest. V tomto případě přemění dosud neodpracované hodiny trestu OPP do vězení, kdy i jen započatá jedna hodina neodpracovaného trestu OPP se rovná jednomu dni pobytu ve vězení.¹⁶ Soud však výjimečně může ponechat trest OPP v platnosti nebo prodloužit lhůtu k odpracování trestu OPP až o šest měsíců, přestože odsouzený zavinil příchod k přeměně trestu, avšak stanoví mu navíc dohled probačního pracovníka nebo dosud neuložená přiměřená omezení nebo povinnosti a nebo některá výchovná opatření, jedná-li se o odsouzeného ve věku mladistvých.¹⁷ Přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti mohou spočívat například v podrobení se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, léčení závislosti na návykových látkách, zdržení se hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, zdržení se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek apod..¹⁸ Výchovnými opatřeními pro odsouzené ve věku mladistvých se rozumí dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení nebo napomenutí s výstrahou.¹⁹

Jakmile je trest OPP odpracován nebo od něj bylo soudem upuštěno, na pachatele se hledí, jako by nebyl odsouzen²⁰ a záznam o odsouzení se v jeho výpis z Rejstříku trestů zahradí.²¹ Tato skutečnost může výrazně motivovat k odpracování trestu OPP ty odsouzené, kteří na cestě životem klopýtnuli poprvé, jsou osobami samostatně výtěžně činnými, potřebují trest OPP odpracovat co nejrychleji, aby měli znovu čistý výpis z Rejstříku trestů apod.. Trest OPP takto obnáší humánní prvek přímo pro odsouzené.

---

¹⁶ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 65 odst. 2.

¹⁷ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 64 odst. 3.

¹⁸ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 48 odst. 4.

¹⁹ Srov.: Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), § 15 odst. 2.

²⁰ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 65 odst. 4.

²¹ Srov.: Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, § 13.

1.1 Zahraniční praxe trestu obecně prospěšných prací

Jak už jsem zmínila, v České republice mohli soudci ukládat trest OPP od 1. ledna 1996, kdy nabyla účinnosti novela trestního zákona a trestního řádu, provedená zákonem č. 152/1995 Sb.. V zahraničí má délka jejich existence v trestní justici, praxe, úroveň a používané postupy realizace zpravidla letitou tradici. V této kapitole se proto zaměřím na zahraniční modely trestu OPP.

Je možné říci, že ve **Velké Británii**, jak uvádí Krutina, mají prakticky nejbohatší zkušenosti s trestem OPP, neboť byl uzákoněn v roce 1972.²² Podle britského zákonodárství jsou OPP formou trestu, který si klade za cíl odčerpát odsouzenému určitou část volného času. To je první přístup k OPP. Podle druhého pojetí platí, že pokud někdo způsobí škodu, musí se vyrovnat se svou vinou i odpovědností za ni. Zároveň se snaží získat zkušenost z pozitivního konání. Cílem trestu je prospěch celé společnosti.²³ Výměra trestu OPP činí nejméně 40 hodin a nejvíce 240 hodin. Práce pak musí být odpracována do 12 měsíců od rozhodnutí o uložení tohoto trestu.²⁴ Při určování náplně trestu OPP se vychází z toho, aby šlo o činnost, při které bude odsouzený v osobním styku s ostatními členy společnosti, jimž bude poskytovat různé služby, jako je například pomoc starým nebo bezmocným osobám v domácnostech nebo ústavech a dále může jít o činnost, která slouží ku prospěchu větší skupiny občanů, např. při údržbě veřejné zeleně apod.. Výkon trestu OPP nemá mít pouze charakter plnění uložené povinnosti, pokud možno má vést i k pozitivnímu vztahu ke společnosti a přinášet konkrétní prospěch občanům.²⁵

Ve **Finsku**, jak uvádí Probační a mediační služba ČR, byly OPP zavedeny od roku 1995 na národní úrovni, čemuž předcházely projekty ve vytipovaných místech země. OPP

²² Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

²³ Srov.: *Poslání a organizační struktura probační a mediační služby*. Mezinárodní diskusní fórum, příloha č. 1 časopisu České vězeňství. Praha : Vězeňská služba České republiky, 1999, s. 49.

²⁴ Srov.: INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Studie: Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. Praha, 1998. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

²⁵ Srov.: INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Studie: Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. Praha, 1998. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

jsou výhradně ukládány jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody u těch trestných činů, kde hrozí maximálně 8 měsíců pobytu ve vězení. Nejprve je osoba odsouzena do nepodmíněného trestu odnětí svobody a poté se tento trest může změnit na OPP. Výměra trestu je 20 až 200 hodin. Odsouzení nepracují 8 hodin denně, pracuje se po dobu 3 – 4 hodin a to ve 2 dnech v týdnu.²⁶ Podobně jako v Holandsku je i ve Finsku možné kombinovat OPP s účastí v programech. Probační a mediační služba ČR dále uvádí, že ve finsku mají například tyto programy: na snížení agresivity, program zaměřený na problém alkoholu za volantem nebo program bezpečného řízení vozidla. Účast na programech může však činit maximálně 10 hodin z celkové výměry trestu. Při nevykonání trestu OPP se postupuje přepočtem, že 1 hodina je 1 den pobytu ve věznicí. V roce 2006 tvořil počet přeměn neodpracovaných trestů OPP 20 % ze všech uložených trestů. Uložené tresty OPP snižují počet vězeňské populace přibližně o 400 pachatelů ročně.²⁷

Francie, podle Krutiny, zná trest OPP od roku 1984, kdy byl zakotven do trestněprávních předpisů. OPP patří mezi skupinu nápravných trestů, které může soud nařídit ve výměře od 40 do 240 hodin maximálně. Podstata trestu spočívá ve vykonání práce v obecném zájmu a bezplatně. Aby mohl soud uložit obviněnému trest OPP, je nutný souhlas obviněného, což je jeden z předpokladů resocializačního účinku trestu. Obviněný je také vždy předem lékařsky vyšetřen, protože soud přihlíží k jeho zdravotní způsobilosti. Doba, do kdy má být trest odpracován, činí 18 měsíců. U mladistvých pachatelů ve věku 16 až 18 let se rozsah hodin trestu zkracuje na polovinu a celková doba pro výkon trestu se omezuje na jeden rok. Je-li odsouzená osoba zaměstnaná, nesmí doba zaměstnání a doba výkonu trestu OPP přesáhnout 12 hodin denně. Na provádění trestu OPP se vztahují všechny podmínky a omezení, které vyplývají z pracovně právních předpisů, např. pokud jde o bezpečnost a hygienu při práci. Na odsouzeného se vztahují předpisy o sociálním

---

²⁶PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Zpráva ze studijní cesty do Finska*. 4. -10. 6. 2006. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště. Spr. 6/2006-708.

²⁷ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Zpráva ze studijní cesty do Finska*. 4. -10. 6. 2006. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště. Spr. 6/2006-708.

pojištění, avšak náklady spojené s výkonem trestu si odsouzený hradí sám. Jedná se o cestovné, stravu apod..²⁸

V konceptu **německého** trestního práva je, podle Matouška, dáována přednost neformálnímu vyřizování případů před formálním vynášením rozsudků. Užívanými alternativními postihy jsou OPP a úhrada škody.²⁹ Kožušníková uvádí, že v Německu není trest OPP samostatnou sankcí. Jedná se o alternativu k peněžitému trestu u jedinců, kteří nemohou z objektivních důvodů peněžitý trest zaplatit (dlouhodobě nezaměstnaní, lidé sociálně potřební). Peněžitý trest se ukládá v 5 až 360 denních sazbách. Výše denní sazby peněžitého trestu se pohybuje v rozmezí 1 Euro až 5.000 Euro. Náhradním trestem při nezaplacení peněžitého trestu je odnětí svobody, kdy jedna denní sazba peněžitého trestu se rovná 1 dni ve výkonu trestu odnětí svobody. Při přepočtu peněžitého trestu na OPP se jedna denní sazba rovná 6 hodinám OPP. Proto je možné uložit až 2.160 hodin (360 denních sazeb krát 6 hodin). V případě, že odsouzený peněžitý trest nezaplatí a nastoupí do výkonu trestu, může si trest zkrátit odpracováním OPP. To však záleží i na možnostech v jednotlivých německých věznicích.³⁰

V **Nizozemí**, podle Krutiny, byl v roce 1982 oficiálně zahájen experiment pro ukládání trestu OPP, jenž spočíval v tom, že státní zastupitelství mohlo v některých případech navrhnout trest OPP místo postoupení věci k soudu. Tento experiment trval až do roku 1989. Za tuto dobu vzrostl počet uložených trestů ze 100 asi na 6.000 případů. V roce 1989 byl trest OPP zakotven do trestního zákona a stal se třetím nejužívanějším trestem vedle trestu odnětí svobody a peněžitého trestu.³¹ Podle časopisu *České vězeňství* může být každý nepodmíněný trest v délce maximálně půl roku odnětí svobody nahrazen trestem OPP v nejvyšší výměře 240 hodin a to bez ohledu na druh deliktu. Jsou zde

---

²⁸ Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

²⁹ Srov.: MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998, s. 192.

³⁰ Srov.: KOŽUŠŇÍKOVÁ, J. *Sociální služby v justici a systém trestních opatření v SRN*. Probační a mediační služba ČR Karviná-Havířov, 2007. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

³¹ Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

instituce, příslušné pro pracovní tresty, které si zřídily vlastní dílny a v nich se vyrábí zařízení pro dětská hřiště nebo školky. Alternativní tresty jsou rozděleny na OPP jako na pracovní sankci a na výchovné sankce nebo na kombinaci obou, což tvoří tzv. koktejl.³² Griët uvádí, že naučná sankce má podobu určitého programu, uznávaného jako druh trestu a jeho délka je maximálně 480 hodin. Koktejl z naučné a z pracovní sankce může mít také maximální délku 480 hodin. Lhůta pro ukončení OPP je do 1 roku od pravomocného rozsudku soudu, státní zástupce však může jedenkrát lhůtu prodloužit o další jeden rok. Při přeměně OPP se postupuje tak, že 240 hodin nahradí 4 měsíce nepodmíněného trestu odnětí svobody a 480 hodin naučné sankce nahradí 8 měsíců nepodmíněného trestu odnětí svobody. Všeobecně se trest OPP přeměňuje přepočtem 2 nedopracované hodiny na 1 den doplňkové vazby. Není rozdíl mezi počtem hodin naučné sankce a pracovní sankce.³³

V **Norsku**, podle časopisu *České vězeňství*, je trest OPP alternativou k trestu odnětí svobody do délky 12 měsíců. To znamená, že přibližně 85 % všech soudních rozhodnutích se týká trestu OPP. Odsouzení podléhají při výkonu trestu OPP dozoru probačního pracovníka, který v případě, že dojde k porušení podmínek výkonu trestu, uděluje ústní varování. Je-li bezvysledné, následuje písemné oznámení. Jestliže ani tak nedojde k nápravě, odsouzený si odpývá zbytek trestu ve vězení.³⁴

Podle Matouška je trest OPP v **Rakousku** upraven v rámci institutu předběžného zastavení trestního stíhání mladistvého podle zákona o soudnictví v trestních věcech mládeže z roku 1988. Při nařízení trestu OPP soud přihlíží k tomu, aby výkonem trestu OPP nebyla narušena školní docházka nebo příprava na povolání. Maximální výměra trestu může činit 6 hodin denně, 18 hodin týdně a 60 hodin celkem, přičemž nelze překročit dobu 3 měsíců.³⁵

---

³² Srov.: *Poslání a organizační struktura probační a mediační služby*. Mezinárodní diskusní fórum, příloha č. 1 časopisu *České vězeňství*. Praha : Vězeňská služba České republiky, 1999, s. 51, 53.

³³ Srov.: GRIËT, F., BOER de, A. Školení na téma „*Obecně prospěšné práce a práce s pachateli trestné činnosti*“. Sborník materiálů. Osvědčená praxe Nizozemské probační služby. Probační a mediační služba ČR, listopad 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

³⁴ Srov.: *Poslání a organizační struktura probační a mediační služby*. Mezinárodní diskusní fórum, příloha č. 1 časopisu *České vězeňství*. Praha : Vězeňská služba České republiky, 1999, s. 43, 61, 63.

³⁵ Srov.: MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998, s. 192.

Habartová uvádí, že **Slovensko** zná trest „povinnej práce“ od 1. ledna 2006. Trest povinnej práce může soud uložit jen se souhlasem pachatele trestné činnosti, za který hrozí nepodmíněný trest odnětí svobody do 5 let. Výměra povinných prací je 40 až 300 hodin. Vykonávané práce musí sloužit k veřejně prospěšným účelům ve prospěch státu, obce nebo jiné právnické osoby, která se zabývá vzděláním, kulturou, školstvím apod.. Při přeměně nevykonaných hodin je přepočít takový, že za každé 2 neodpracované hodiny OPP je 1 den nepodmíněného trestu odnětí svobody.³⁶

Švýcarští odsouzení k trestu odnětí svobody nepřesahujícímu 3 měsíce si mohou, podle časopisu České vězeňství, vybrat, zda chtějí provádět trest OPP a nebo chtějí jít do vězení. Trest OPP je pro všechny, lze ho uložit i závislým na drogách. Například v Curychu nastala taková situace, že zvláště těžce závislé osoby dostávají heroin zdarma. Dále mají možnost bydlení a tak mohou vykonávat svůj trest OPP. Přibližně $\frac{3}{4}$ všech odsouzených si zvolí cestu trestu OPP.³⁷ Probační a mediační služba ČR uvádí, že trest OPP je možné ukládat opakovaně a maximální výměra je 720 hodin. Tyto hodiny musí být odpracovány do dvou let od zahájení výkonu trestu OPP. V případě přeměny nevykonaných hodin OPP je přepočít 1:1.³⁸

Zajímavý náhled na trest OPP přináší Dolečková. Trest OPP je v **Kanadě** chápán trochu jinak než jak je vnímán v České republice a to jak justicí, tak veřejností. S tím je i spojeno to, že při výkonu trestu OPP jsou minimální potíže s jeho vykonáváním. S lidmi se provádí skutečná sociální práce, neboť organizace, kde je trest vykonáván, není přetížena administrativou a věnuje se práci s klientem. V Kanadě, respektive v kraji Toronto, je trest OPP chápán ve smyslu pracovního programu pro odsouzeného. Jeho výměra je přibližně ve výši 200 hodin. Probační pracovník je formálně pověřený vedením spisu a v úvodním rozhovoru poučí klienta o podmínkách výkonu trestu OPP, poté je však odsouzený předán „specializované firmě“, která má kanceláře přímo ve středisku probační služby a probační pracovník je nadále jen managerem případu a supervizorem.

³⁶ Srov.: HABARTOVÁ, M. *Trest obecně prospěšných prací*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, 2007, s. 30.

³⁷ Srov.: *Poslání a organizační struktura probační a mediační služby*. Mezinárodní diskusní fórum, příloha č. 1 časopisu České vězeňství. Praha : Vězeňská služba České republiky, 1999, s. 34.

³⁸ Podle ústního sdělení Mgr. Formánkové, Probační a mediační služba ČR Uherské Hradiště, která se zúčastnila pracovní cesty Probační a mediační služby ČR do Švýcarska, kantonu Curych, 2006.

Specializovaná firma má podobu nestátní neziskové organizace. Probační pracovníci intenzivně spolupracují s poskytovateli, s klientem dohodnou konkrétní místo výkonu trestu, chodí do terénu a kontrolují výkon OPP. Pomáhají klientovi, řeší s ním potíže a pokud klient přestane trest vykonávat, neprodleně jej kontaktují či „stojí“ druhý den před domem klienta.³⁹

USA má, jak uvádí Krutina, zcela specifický právní a soudní systém, co se týká porovnání se systémem justice v kontinentální Evropě. Proto lze jen obtížně porovnávat právní úpravu výkonu trestu OPP v jednotlivých státech USA s jinými zeměmi. Ukládání této alternativní sankce a její vymezení je úplně ponecháno kompetenci jednotlivých soudců, což souvisí s tradiční úlohou soudce jako tvůrce práva.⁴⁰ Podle Habartové převládají názory, že by pojetí a ukládání trestu OPP mělo být vymezeno zákonem. Trest OPP je ukládán za méně závažné trestné činy a soudy tuto možnost široce využívají.⁴¹ Krutina dále uvádí, že soudce se při ukládání trestu OPP řídí podmínkami a možnostmi, které poskytují různé programy zpracované a zajišťované oficiálními a často nevládními organizacemi a institucemi. Domnívá-li se soudce, že by bylo vhodné uložit trest OPP, s přihlédnutím k okolnostem případu, k osobě pachatele a k účelu tohoto trestu, postoupí věc soudnímu probačnímu pracovníkovi. Ten při osobním jednání s pachatelem zváží možnosti pro náhradu způsobené škody nebo jiné újmy a možnosti k výkonu OPP podle možnosti místních programů. Pachatel se poté vyjadřuje k seznamu těchto míst. Probační pracovník s pachatelem projedná a dohodne návrh obsahu rozsudku – druh a rozsah trestu OPP, místo výkonu a čas jejich odpracování a soudce v dalším zasedání za účasti probačního pracovníka a pachatele tento návrh posoudí. K návrhu, zpracovanému probačním pracovníkem, se obvykle znovu vyjadřuje pachatel trestného činu a očekává se, že podá žádost o jeho schválení soudem. Soudce poté návrh buď přijme, pozmění a nebo zcela odmítne.⁴²

---

³⁹ Podle ústního sdělení Mgr. Dolečkové, Probační a mediační služba ČR Liberec, 2007.

⁴⁰ Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

⁴¹ Srov.: HABARTOVÁ, M. *Trest obecně prospěšných prací*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, 2007, s. 32.

1.2.1 Srovnání zahraničních právních úprav a tuzemské právní úpravy trestu obecně prospěšných prací

Při porovnávání pojetí institutu OPP v našem trestním právu a v právních řádech jiných evropských států, kde byl zaveden, nalezneme samozřejmě rozdíly a odlišnosti. Domnívám se, že jsou dány jak délkou praxe v ukládání tohoto trestu, tak i přístupem veřejnosti k provinilým osobám. Kritéria při ukládání trestu OPP, obecně charakteristická pro zahraniční právní úpravy, jsem seřadila do oblastí závažnosti trestného činu, osoby pachatele, výměry hodin trestu OPP a druhů činností, při kterých je trest odpracován.

Závažnosti trestného činu, podle Krutiny, je v zahraničí věnována velká pozornost, neboť trest OPP je ukládán především za činy, za které by připadalo v úvahu uložení jen krátkodobého trestu odnětí svobody. Za krátkodobý trest je možné považovat trest v délce 3 až 6 měsíců (například Nizozemí, Švýcarsko, Finsko), někde až 12 měsíců (Norsko). Tím se zároveň snižuje charakter vážnosti trestného činu a to na menší společenskou závažnost. Ve Velké Británii, Francii a Nizozemí se trest OPP ukládá jako hlavní trest nebo jako specifická podmínka při podmíněném odsouzení. Ve Švýcarsku a Německu funguje trest OPP jako alternativa trestu nespojeného s trestem odnětí svobody, ne jako alternativa k hlavnímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody.⁴³ Při srovnávání zahraničních právních úprav s naším trestním právem pak zřetelně vyplývá, že v České republice je možné trest OPP uložit ze všechny nedbalostní trestné činy, ale i za úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí do pěti let.⁴⁴ Tak je možné postihnout i pachatele, jimž hrozí poměrně vysoký trest a zároveň se tak i rozšiřuje množství osob, kterým by u nás mohl být tento alternativní trest uložen.

Podle výběru osob pachatelů jsou OPP ukládány v zahraničí především prvotrestaným a mladistvým. Tak to bylo původně zamýšleno i pro české pachatele.

---

⁴² Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

⁴³ Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

⁴⁴ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 14, odst. 2.

Vysoká horní hranice pro odnětí svobody však umožňuje soudcům ukládat trest OPP také recidivistům, kteří už dávno nejsou mladistvými, ani poprvé trestanými.

Co se týká výměry hodin trestu OPP, u většiny zahraničních zemí činí maximální výměra 240 hodin. Mladistvým se ukládá maximálně polovina zákonné sazby hodin. V České republice je od 1. 1. 2010 maximální výměra 300 hodin trestu a mladistvým se tato výměra krátí na polovinu. Před přijetím nového trestního zákoníku však byla maximální výměra hodin trestu v naší zemi 400 hodin. Podle mého názoru bylo toto množství hodin z psychologického hlediska pro odsouzené téměř nepředstavitelně velké, takže mohlo v některých případech bránit v odhodlání si své provinění odpracovat či i jen zahájit odpracovávání svého provinění.

Druh prací, jak uvádí Krutina, je v evropských státech vymezen velmi široce, zahrnuje širokou škálu činností, od pomoci starým a bezmocným lidem v domácnosti přes čištění veřejných dopravních prostředků až po administrativní práce.⁴⁵ Naše úprava trestu OPP také nabízí činnosti v širokém spektru organizací, jedná se však převážně o charakter úklidových a údržbových činností.

1.3 Obecně prospěšné práce versus veřejně prospěšné práce

Hovořím-li o problematice trestu OPP, považuji za nezbytné zmínit se o veřejně prospěšných pracích (dále VPP). V probační praxi jsem se často setkávala s tím, že jedny či druhé „práce“ často splývaly dohromady nejenom těm, kteří k nim byli odsouzeni, ale i osobám, kterých se činnost odsouzených alespoň trochu dotýkala – rodinní příslušníci, zaměstnavatelé, dokonce i někteří poskytovatelé míst pro odpracování trestu. Samozřejmě čas od času se této záměny dopouští také osoby veřejně činné jako jsou politici, ale i moderátoři v televizi nebo hlasatelé v rozhlase, novináři a podobně. Chtělo by se říci, že je práce jako práce, takže nezáleží na tom, jestli je veřejně nebo obecně prospěšná.

⁴⁵ Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

Jak moc velký rozdíl je mezi VPP a OPP? Velký. Zatímco OPP ukládá trestní soud pachatelům přečinů za trest a v určité konkrétní výměře, bez hrazení odměny za odpracování a s hrozbou uvěznění v případě neodpracování svého provinění, VPP jsou podle zákona o zaměstnanosti zacíleny na nezaměstnané osoby, které provádí práce u města nebo obce nejčastěji v místě svého bydliště a pracují převážně v období sezóny, kdy je zapotřebí například údržba zeleně a zlepšování životního prostředí, úklid obcí, stavební práce apod.. Za provádění VPP dostává zaměstnanec mzdu. Zaměstnavatel za něj odvádí pojistné na sociálním zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění. Místně příslušný úřad práce může poskytnout zaměstnavateli příspěvek a to až do výše skutečně vyplacených nákladů za zaměstnance provádějícího VPP a to včetně již zmiňovaných všech druhů pojistného.⁴⁶

VPP tedy neznamená práci za trest, nepochází z oblasti ministerstva spravedlnosti, ale je to nástroj aktivní politiky zaměstnanosti pro podporu zaměstnanosti těch osob, jejichž uplatnění je na trhu práce obtížné – jedná se o resort ministerstva práce a sociálních věcí. Zákon o zaměstnanosti dále upravuje oblast pracovních příležitostí v rámci VPP, kdy pracovní příležitosti jsou zřizovány na základě dohody zaměstnavatele s místně příslušným úřadem práce.⁴⁷ Jestliže nezaměstnaný, umístěný na výkon VPP nevykonává stanovené činnosti, nehrozí mu uvěznění, jak by tomu bylo v případě odsouzeného k výkonu OPP, obec nebo město s ním zruší dohodu o provádění VPP a vrátí nezaměstnaného příslušnému úřadu práce. V případě, že je obec nebo město s prací nezaměstnaného v rámci VPP spokojeno, má nezaměstnaný šanci, že bude v příští sezóně opět pracovat na VPP za mzdu. Co se týká odsouzeného, jakmile si odpracuje trest OPP, končí jeho povinnost vykonávat úklidové a údržbové práce.

---

⁴⁶ Srov.: Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, § 112.

⁴⁷ Srov.: Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, § 104.

2 Probační a mediační služba ČR

V organizování výkonu trestu OPP má výlučnou roli Probační a mediační služba ČR (dále PMS ČR). Byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Účinnost zákona začala od 1. 1. 2001. PMS ČR provádí úkony probace a mediace a to ve věcech projednávaných v trestním řízení. Věc projednávaná v trestním řízení znamená, že došlo ke spáchání trestného činu a orgány činnými v trestním řízení bylo zahájeno trestní řízení. Vzhledem k tomuto přesnému vymezení pole působnosti se PMS ČR nemůže podílet na mediacích, které se týkají netrestních případů, například rozvodových řízení nebo pracovně právních sporů. Těmto netrestním mediacím se věnuje nevládní organizace Asociace mediátorů České republiky.⁴⁸

Musialková uvádí, že do začátku účinnosti zákona o PMS ČR plnili úkoly spojené s probačními činnostmi většinou zaměstnanci soudů – soudní tajemníci, vyšší soudní úředníci nebo zaměstnanci soudu pověřeni touto činností, zařazení jako probační pracovníci. Často se jednalo o kumulovanou funkci probačního pracovníka s dalšími administrativními úkony na soudech. Tito probační pracovníci zajišťovali na soudech výkon trestu OPP a kontrovali výkon podmíněného odsouzení. Dále se v menší míře podíleli na shromažďování informací o obžalovaném před rozhodnutím soudu a na jejich poskytování soudu jakožto podkladu pro soudní rozhodnutí. Mimo to připravovali také podklady pro aplikaci odklonů trestního řízení - podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání.⁴⁹

Další vývoj vzniku PMS ČR a probačních úředníků a asistentů popisuje Doubravová. V průběhu roku 1999 zpracovali Sdružení pro rozvoj sociální práce a Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců projekt Kvalifikačního vzdělávacího programu pro úředníky a asistenty Probační a mediační služby. Kvalifikační vzdělávací program pro úředníky a asistenty Probační a mediační služby byl schválen ministrem spravedlnosti a za finanční podpory Nadace Open Society Fund Praha a Ministerstva spravedlnosti ČR byl v letech 1999 - 2000 realizován první ročník odborného kvalifikačního vzdělávání této

⁴⁸ Srov.: Dostupné na URL <http://www.amcr.cz/mediace/o-asociaci.php> [cit. 2010-02-19]

⁴⁹ Srov.: MUSIALKOVÁ, H. *Efektivita ukládaných alternativních trestů obecně prospěšných prací z pohledu z pohledu Probační a mediační služby ČR*. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě. Pedagogická fakulta, 2009, s. 10.

profesní skupiny. V projektu byly zúročeny téměř pětileté zkušenosti s dosavadním prováděním probačních a mediačních činností a také další poznatky z odborných diskuzí a informací ze zahraničí.⁵⁰

Musialková dále uvádí, že vznik zákona o Probační a mediační službě reagoval na situaci, kdy nebylo právně upraveno postavení probačních úředníků, včetně vymezení jejich působnosti, práv a povinností tak, aby měli dostatek kompetencí k účinnému napomáhání ukládání odklonů a alternativ v trestním řízení.⁵¹

Podle zákona o Probační a mediační službě sídlí střediska PMS ČR v místech, kde působí okresní, obvodní nebo městské soudy prvního stupně.⁵² PMS ČR služba uvádí, že celkem se v České republice nachází 74 středisek, rozdělených do 8 krajů a to podle staré soudní soustavy.⁵³

2.1 Poslání Probační a mediační služby ČR

Cílem PMS ČR, jak uvádí Kynclová, je umožnit pachateli trestné činnosti napravit to, co trestným činem způsobil a přivést jej k pochopení toho, že jeho protizákonné chování nebude dále tolerováno. Současně PMS ČR vyvíjí aktivity vůči poškozenému trestnou činností a jejich smyslem je zmírnit dopady nepříznivých následků trestné činnosti pro poškozeného. Touto činností, kterou PMS ČR provádí v rámci trestního řízení, dochází k aktivní ochraně společnosti před kriminalitou. PMS ČR nabízí své služby lidem v jakémkoli věku a zvláštní pozornost věnuje dětem mladším 15 let a mladistvým. Na PMS ČR se mohou obrátit všichni, kteří byli trestnou činností dotčeni. Mohou tak učinit ihned po zahájení trestního stíhání a nebo kdykoliv v jeho průběhu. Platí však zásada, že čím

---

⁵⁰ Srov.: DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha : Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci. s. 4/A2.

⁵¹ Srov.: MUSIALKOVÁ, H. *Efektivita ukládaných alternativních trestů obecně prospěšných prací z pohledu z pohledu Probační a mediační služby ČR*. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě. Pedagogická fakulta, 2009, s. 10.

⁵² Srov.: Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, § 3 odst. 2.

⁵³ Dostupné na URL. https://www.pmscr.cz/download/ORG_RAD_PMSCR.pdf . [cit. 2010-02-17].

dříve začne PMS ČR ve věci pracovat, tím více času získá a může důkladně připravit potřebná jednání a podklady pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Platí, že vlastní aktivita pachatele trestné činnosti v oslovení PMS ČR a jeho ochota řešit důsledky svého přečinu nebo provinění jsou vítané.⁵⁴

Probační a mediační služba uvádí, že PMS ČR přispívá probací a mediací k naplňování trestní spravedlnosti především tím, že vytváří podmínky pro uplatňování alternativních postupů v trestním řízení, zajišťuje efektivní výkon alternativních trestů a opatření a to vše, jak už jsem uvedla výše, s důrazem na zájmy poškozených, ochranu společnosti a prevenci kriminality. Při své práci vychází PMS ČR ze součinnosti dvou profesí. Těmi jsou sociální práce a právo, zejména trestní právo. Vyváženým propojením obou disciplín se v systému trestní justice vytvořila multidisciplinární profese.⁵⁵

2.2 Odborné činnosti Probační a mediační služby ČR

Nyní přiblížím význam pojmů, z nichž se skládá jméno PMS ČR. Probace úzce souvisí s mediací, oba obory se doplňují a navazují na sebe. Sotolář uvádí, že mediace znamená proces neformálního mimosoudního urovnání konfliktů spojených s trestnou činností (mezi pachatelem trestné činnosti a poškozeným trestnou činností) a zprostředkování alternativního řešení trestních věcí. Tento proces je usměrňovaný nestrannou třetí osobou – mediátorem.⁵⁶ Podle letáku Mediace PMS ČR umožňuje právě mediace poškozenému i pachateli trestné činnosti vyjádřit své pocity, očekávání a potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Umožňuje také domluvit se na rychlém a přijatelném způsobu náhrady škody. Účast na mediaci je dobrovolná.⁵⁷ Sotolář (2000)

---

⁵⁴ Srov.: KYNCLOVÁ, Z. a kol. *Co je dobré vědět nejen o mediaci a probaci*. 1. vyd. Praha : LexisNexis CZ, 2007, s. 39.

⁵⁵ Srov.: dostupné na URL: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>. [cit. 2010-02-17].

⁵⁶ Srov.: SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2000, s. 109.

⁵⁷ Srov.: *Mediace*. Leták Probační a mediační služby ČR.

uvádí, že „výsledkem mediace by měla být jasně formulovaná, srozumitelná a prakticky uskutečnitelná dohoda, která je přijatelná pro všechny zúčastněné, řeší konflikty spojené se stíhanou trestnou činností a urovnává narušené vztahy“.⁵⁸

Poškozený má, podle letáku Mediace PMS ČR, možnost při mediaci vyjádřit se a pojmenovat své potřeby a zájmy, které souvisí se zmírněním následků, jež mu způsobila trestná činnost. Může získat důležité informace, které se vztahují k trestnímu řízení a především k náhradě škody. Obviněný má příležitost pojmenovat své povinnosti a přijmout odpovědnost, která souvisí s náhradou škod, jež způsobil. Při osobním jednání s poškozeným má jedinečnou příležitost poznat, co vše poškozenému svým jednáním způsobil. Může také vysvětlit okolnosti svého jednání, omluvit se poškozenému a nabídnout mu přiměřenou náhradu škody.⁵⁹

Ilustrovaný encyklopedický slovník k pojmu probace přináší následující informaci. Probace, z latinského *probo*, *probare*, znamená vyzkoušení, dokázání, ověřování, osvědčení.⁶⁰ PMS ČR uvádí, že v trestní praxi v ČR se takto zkouší či ověřuje po určitou dobu chování obviněného nebo odsouzeného, pokud tak rozhodne státní zástupce nebo soudce. Vedle chování se také ověřuje, zda obviněný nebo odsouzený dodržuje další omezení nebo povinnosti, kterými mohou být podstoupení léčby závislosti na omamných a psychotropních látkách nebo zdržení se hraní na hracích automatech. Kromě dohlížení, jak obviněný nebo odsouzený plní uložené povinnosti nebo omezení, pomáhá PMS ČR obviněnému nebo odsouzenému s řešením otázek, na které sám nestačí, například hledání bydlení, zaměstnání apod.. PMS ČR motivuje obviněného nebo odsouzeného k řešení problémů, souvisejících s trestnou činností a pomáhá mu vytvářet podmínky pro své znovuzачlenění do společnosti.⁶¹

⁵⁸ Srov.: SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2000. s. 117.

⁵⁹ Srov.: *Mediace*. Leták Probační a mediační služby ČR.

⁶⁰ Srov.: *Ilustrovaný encyklopedický slovník. III. díl Pro-Ž*. 1. vyd. Praha : Academia, 1982.

⁶¹ Dostupné na URL: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/> [cit. 2010-02-17].

2.3 Činnost Probační a mediační služby ČR v realizaci trestu obecně prospěšných prací

Abych se ale vrátila na začátek této kapitoly, v realizování výkonu trestu OPP má PMS ČR výlučnou roli. Spočívá v práci s klienty, jimž soud zamýšlí uložit trest OPP a nebo už k němu byli odsouzeni. V obou případech jsou klienti podrobně seznámeni s tím, co trest OPP a jeho samotný výkon obnáší. Na dalších stránkách se budu věnovat činnostem probačních pracovníků v realizaci trestu OPP jen ve vykonávacím řízení, tedy po pravomocném uložení trestu OPP soudem.

2.3.1 Příprava podkladů pro nařízení trestu obecně prospěšných prací

V případě, že soud pověří středisko PMS ČR přípravou podkladů pro nařízení výkonu trestu OPP do konkrétní organizace, podle PMS ČR probační pracovník zašle odsouzenému pozvánku k jednání ve středisku PMS ČR. Při tomto jednání je odsouzený informován o činnosti probačního pracovníka při zajišťování výkonu a kontroly trestu OPP, je podrobně poučen o podmínkách a průběhu výkonu trestu OPP, dochází k ujasnění rolí, práv a pravidel komunikace mezi probačním pracovníkem, soudem a poskytovatelem místa pro výkon trestu OPP, projedná se konkrétní místo, podmínky a způsob odpracování trestu OPP a další podstatné záležitosti týkající se povinností a omezení uložených odsouzenému. Na základě zjištěných informací vyhotoví probační pracovník zprávu, která je podkladem pro vydání nařízení výkonu trestu OPP soudem. Ke zprávě se připojují také doklady o dosažené kvalifikaci nebo lékařské potvrzení o zdravotních omezeních pro výkon určitých druhů prací.

Je-li pro odsouzeného vhodnější, aby odpracoval trest OPP mimo aktuální místo bydliště, například z pracovních důvodů, zasílá se k soudu souhlas odsouzeného

s výkonem trestu OPP mimo okres jeho bydliště. Projednání konkrétního místa pro odpracování trestu OPP, podmínek a způsobu jeho vykonání probíhá ve spolupráci s poskytovatelem míst pro výkon trestu OPP. To se děje na základě požadavků a při respektování specifických požadavků poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP.

Pokud se odsouzený do střediska PMS ČR nedostaví, je to považováno jako nezájem spolupracovat na výkonu trestu OPP. O této skutečnosti je pak informován soud. Zjistí-li probační pracovník, že odsouzený nepobývá na uváděné adrese, žádá příslušný soud o zjištění aktuálního místa pobytu a poskytnutí adresy odsouzeného.⁶²

2.3.2 Postup po nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací

Trestní řád uvádí, že jakmile rozhodne soud o nařízení výkonu trestu OPP v konkrétní organizaci a rozhodnutí se stane pravomocným, má odsouzený povinnost dostavit se do 14 dnů od oznámení druhu a místa výkonu trestu OPP do střediska PMS ČR k projednání základních informací o výkonu trestu OPP.⁶³ Na tento proces navazuje PMS ČR tím, že probační pracovník současně stanoví určité datum, kdy je odsouzený povinen dostavit se k poskytovateli místa pro výkon trestu OPP k sepsání Dohody o realizaci výkonu trestu OPP a ke stanovení konkrétního harmonogramu prací. O stanovení termínu nástupu k poskytovateli místa pro výkon trestu OPP je vyhotoven záznam, který obdrží odsouzený, soud a instituce, kde bude trest odpracován.

V případě, že se odsouzený nedostaví ve lhůtě 14 dní od oznámení druhu a místa výkonu trestu OPP do střediska PMS ČR, probační pracovník odsouzeného kontaktuje a upozorní ho na jeho zákonnou povinnost, kterou porušil a na možné důsledky jeho současného přístupu k trestu OPP.⁶⁴ Trestní řád uvádí k takové situaci, že soud může tuto

---

⁶² Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

⁶³ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 336.

⁶⁴ Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

skutečnost hodnotit jako maření výkonu trestu obecně prospěšných prací. Důsledkem může být přeměna hodin trestu OPP do vězení.⁶⁵

2.3.3 Zahájení výkonu trestu obecně prospěšných prací odsouzeným v konkrétní organizaci

PMS ČR uvádí, že pokud je to z časových důvodů možné, účastní se probační pracovník úvodního jednání poskytovatele místa pro výkon trestu OPP a odsouzeného. Při tomto jednání sestaví poskytovatel místa pro výkon trestu OPP s odsouzeným časový Harmonogram výkonu trestu OPP a uzavřou Dohodu o realizaci výkonu trestu OPP. Splnění dohodnutých termínů v Harmonogramu výkonu trestu OPP později potvrzuje poskytovatel místa pro výkon trestu OPP po odpracování dohodnuté práce svým podpisem. Jakmile odsouzený zahájí výkon trestu OPP, poskytovatel místa pro výkon trestu OPP informuje probačního pracovníka o dnu zahájení výkonu trestu OPP a probační pracovník o této skutečnosti podává písemnou zprávu soudu, který trest OPP uložil.

Jestliže se probační pracovník nemůže účastnit úvodního jednání odsouzeného a poskytovatele místa pro výkon trestu OPP, měl by ho poskytovatel místa pro výkon trestu OPP neprodleně informovat, zda se odsouzený dostavil ve stanoveném dni k uzavření Dohody o realizaci výkonu trestu OPP a k sestavení Harmonogramu výkonu trestu OPP.

V případě, že se odsouzený nedostavil v den, který stanovil probační pracovník, k poskytovateli místa pro výkon trestu OPP k uzavření Dohody o realizaci výkonu trestu OPP a sestavení Harmonogramu výkonu trestu OPP, probační pracovník kontaktuje odsouzeného a opětovně ho upozorní na jeho povinnosti při výkonu trestu OPP a znovu zdůrazní možné důsledky jeho současného přístupu k výkonu trestu OPP. Pokud se probační pracovník od poskytovatele místa pro výkon trestu OPP dozví, že odsouzený

---

⁶⁵ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 337, § 340b.

nezahájil faktický výkon trestu OPP v dohodnutém termínu, kontaktuje odsouzeného a opět ho upozorňuje na jeho povinnosti, které se váží k výkonu trestu OPP.⁶⁶

2.3.4 Kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací

Podle PMS ČR kontroluje probační pracovník výkon trestu OPP minimálně jednou za dva měsíce. Kontrolu vykonává průběžně a podle individuálních okolností daného případu a to až do ukončení výkonu trestu OPP. Kontrola je prováděna probačním pracovníkem ve spolupráci s konkrétním poskytovatelem místa pro výkon trestu OPP. Probační pracovník může požádat o součinnost další případné zainteresované subjekty, kterými může být například městská policie. Poskytovatel pro kontrolu a evidenci výkonu trestu OPP shromažďuje všechny tyto informace, eviduje aktuální počet odpracovaných hodin a kvalitu odvedené práce.

Ke kontrole a evidenci výkonu trestu OPP probačním pracovníkem patří také kontrola vedení řádného života a plnění přiměřených povinností a omezení, pokud byly odsouzenému uloženy vedle trestu OPP. Z těchto důvodů je odsouzený zván na pravidelné konzultace do střediska PMS ČR. Zde mimo jiné nabízí probační pracovníci psychosociální podporu a pomoc a v případě potřeby zprostředkovávají kontakty na příslušné odborníky. Je-li odsouzeným mladistvý nebo mladý dospělý, probační pracovník oslovuje jeho sociální prostředí.⁶⁷ Trestní řád upravuje spolupráci probačního pracovníka se zájmovým sdružením a to jako úzkou spolupráci v případě, že soud přijal záruku zájmového sdružení za dovršení nápravy odsouzeného.⁶⁸

---

⁶⁶ Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

⁶⁷ Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

⁶⁸ Srov.: Zákon č 141/1961 Sb., trestní řád, § 338 odst. 1.

2.3.5 Změna místa výkonu trestu obecně prospěšných prací

Změna místa pro výkon trestu OPP je možná, jak uvádí trestní řád, v případě, že například dojde ke změně bydliště odsouzeného při vykonávání trestu OPP. Odsouzený žádá soud o změnu místa pro výkon trestu OPP písemně. Požádat může také probační pracovník.⁶⁹ PMS ČR dále upřesňuje, že probační pracovník pro soud vyhotoví shrnující zprávu, která obsahuje informace především o počtu odpracovaných hodin a o důvodech změny místa výkonu trestu OPP. Ve výjimečných a odůvodněných případech, kdy dochází ke změně místa pro výkon trestu v rámci jednoho soudního okresu, informuje probační pracovník o všech podstatných skutečnostech soud i původní organizaci. O změně místa výkonu trestu OPP rozhoduje soud vydáním usnesení nebo opatřením. Hodiny, odpracované v různých institucích, se sčítají. V případě, že se jedná o místo v jiném soudním okrese, spolupracuje probační pracovník se střediskem Probační a mediační služby ČR v tomto okrese.⁷⁰

2.3.6 Postup při neplnění podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací

PMS ČR dále upravuje postup probačních pracovníků v případě, že se probační pracovník dozví, že odsouzený nevykonává řádně trest OPP, nedodržuje dohodnutý harmonogram výkonu trestu OPP či neplní soudem uložená omezení nebo povinnosti a nebo nevede řádný život. Postup je takový, že probační pracovník kontaktuje odsouzeného, aby zjistil důvody porušení podmínek výkonu trestu OPP a zve jej k osobnímu jednání do střediska PMS ČR. V případě, že odsouzený nevykonává trest OPP ani přes předchozí upozornění, zasílá probační pracovník odsouzenému do vlastních rukou poslední výzvu k nástupu trestu OPP. Pokud odsouzený do 14 dní od převzetí a nebo od

⁶⁹ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 336 odst. 5.

⁷⁰ Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

10. dne od uložení zásilky (tzv. doručení fikcí⁷¹) nezačne trest vykonávat, podává probační pracovník soudu návrh na přeměnu trestu OPP v nepodmíněný trest odnětí svobody.⁷²

2.3.7 Odložení, přerušení, upuštění od výkonu trestu obecně prospěšných prací

V rámci poučení o výkonu trestu OPP dostává odsouzený informace o možnostech řešení situací, které mu dočasně nebo trvale znemožňují vykonávat trest OPP. V trestním řádě jsou uvedeny situace, kdy se jedná se například o nemoc odsouzeného, těhotenství a péči o novorozené dítě matkou, závažné události v životě odsouzených atp..⁷³ Probační pracovník, na základě Metodického standardu Probační a mediační služby ČR, napomáhá odsouzenému při řešení výše uvedených informací, vyrozumívá o těchto skutečnostech poskytovatele místa pro výkon trestu OPP a příslušný soud. Soud může na písemnou žádost odsouzeného rozhodnout o odkladu, přerušení nebo upuštění od výkonu trestu OPP. Soud o těchto rozhodnutích informuje příslušné středisko PMS ČR a zasílá mu na vědomí kopie rozhodnutí. Mohou jimi být například usnesení o upuštění od výkonu trestu OPP, usnesení o odložení nebo přerušení výkonu trestu, rozhodnutí o zrušení trestu OPP jiným souhrnným trestem apod..⁷⁴

2.3.8 Přeměna trestu obecně prospěšných prací

---

⁷¹ Podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, § 24 je možné písemnost považovat za doručenou 10. dnem úložní lhůty na poště a to i v případě, že si ji adresát nevyzvedl. Tím zákon pamatuje na situaci, kdy by se chtěl klient vyhnout spolupráci tím, že by si nevyzvedával poštu.

⁷² Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

⁷³ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 339.

⁷⁴ Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

Návrh na přeměnu trestu OPP v nepodmíněný trest odnětí svobody podává, podle trestního řádu, probační pracovník tomu soudu, který trest OPP uložil. Zároveň o tomto kroku informuje poskytovatele místa pro výkon trestu OPP. Návrh na přeměnu trestu OPP může podat také poskytovatel místa pro výkon trestu OPP a to prostřednictvím PMS ČR. Soud může na základě návrhu na přeměnu trestu OPP v nepodmíněný trest odnětí svobody a nebo i bez tohoto návrhu rozhodnout o přeměně trestu OPP nebo jeho neodpracované části na trest odnětí svobody.⁷⁵ Přeměna trestu OPP v nepodmíněný trest odnětí svobody se projednává ve veřejném zasedání a je podle PMS ČR vhodné, aby se veřejného zasedání účastnil také zástupce střediska PMS ČR.⁷⁶ Důvodem je, že navrhuje přeměnu trestu OPP, vyjadřuje se k průběhu výkonu trestu OPP odsouzeným a má také právo podat stížnost proti rozhodnutí soudu jakožto oprávněná osoba podle § 142 trestního řádu.⁷⁷

2.4 Ukončení práce s odsouzeným k trestu obecně prospěšných prací

Ukončení práce s odsouzeným k trestu OPP upravuje PMS ČR tak, že po odpracování trestu OPP odsouzeným podává probační pracovník písemnou zprávu o této skutečnosti příslušnému soudu a přikládá k ní hodnocení výkonu trestu OPP. Toto hodnocení je součástí Dohody o realizaci výkonu trestu OPP. Vedle toho informuje soud o průběhu výkonu trestu OPP, o plnění soudem stanovených přiměřených povinností a omezení, o způsobu hrazení způsobené škody a také o tom, jaké další kroky byly učiněny pro urovnání narušených vztahů mezi odsouzeným a poškozeným. Součástí zprávy je také vyjádření poškozeného a zájmového sdružení, pokud převzalo záruku nad chováním a osobou odsouzeného.⁷⁸

⁷⁵ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 340b.

⁷⁶ Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

⁷⁷ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 142.

⁷⁸ Srov.: *Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací*. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační

3 Subjekty podílející se na výkonu trestu obecně prospěšných prací

Mezi subjekty, které se podílí na organizaci a na výkonu trestu OPP, patří soudy, PMS ČR a poskytovatelé míst k výkonu trestu OPP, u kterých jsou OPP vykonávány. Úloha soudu spočívá v uložení určitého počtu hodin trestu OPP odsouzenému, poté očekává buď informaci o zdárném odpracování uloženého trestu a nebo podání návrhu na přeměnění nevykonaných hodin trestu do vězení, příp. zda bude rozhodovat o odložení, přerušeni nebo upuštění od výkonu trestu OPP. Jak nakonec dopadne uložený trest OPP a kdy se případ uzavře, je běh na dlouhou trať. Administrativně náročnou a obsáhlou činnost PMS ČR v realizaci trestu OPP jsem podrobně zmínila v předchozí kapitole.

Právě poskytovatelé míst k výkonu trestu OPP jsou těmi nejdůležitějšími partnery, které PMS ČR pro výkon tohoto trestu má. Bez nich by se trest OPP nedal realizovat. Musil uvádí, že obecně lze říci, že poskytovatele míst pro výkon trestu OPP a PMS ČR lze vnímat jako pracovní komplex, který je souhrnem funkcí v poskytování nějaké služby pachatelům odsouzeným k výkonu trestu OPP.⁷⁹ Jak už jsem předestřela, poskytovateli míst k výkonu trestu OPP jsou obecní úřady, státní či neziskové instituce a zájmová sdružení občanů.

Přestože původně zákonodárce měl záměr přijmout zvláštní zákon, který by blíže upravoval podmínky výkonu trestu OPP, nestalo se tomu tak. Jak uvádí Musil, vydalo Ministerstvo spravedlnosti dne 22. 1. 1996 Metodický návod pro okresní a obecní úřady k zajištění výkonu trestu obecně prospěšných prací. Jedná se o dokument, který měl okresním a obecním úřadům poskytnout představu o všech administrativních postupech, které se pojí s výkonem trestu OPP. Metodický návod jako návod má formu doporučení a nijak nezasahuje do práv a povinností ostatních subjektů podílejících se na výkonu trestu OPP.⁸⁰

Rozhodnutí přijmout odsouzeného k odpracování trestu OPP je pro poskytovatele míst pro výkon trestu OPP zcela dobrovolné. Poskytovatele místa pro výkon trestu OPP

---

⁷⁹ Srov. MUSIL, L. *Ráda bych Vám pomohla, ale....*. 1. vyd. Brno : Marek Zeman, 2004.

⁸⁰ tamtéž.

nelze žádným způsobem nutit ani zavazovat. Poskytovatel místa pro výkon trestu OPP k přijetí odsouzeného s trestem OPP není povinován žádnou právní normou. Pohnutky pro přijetí odsouzeného s trestem OPP mohou být různé. Patří mezi ně úspora financí, nedostatečná pracovní kapacita organizace, pomoc komunitě, v níž organizace pracuje apod.. Stejně tak rozhodnutí, že již nebude zaměstnávat odsouzené s trestem OPP, je zcela závislé na uvážení organizace. Mezi faktory, které mohou přispět k ukončení spolupráce mezi poskytovatelem místa pro výkon trestu OPP s PMS ČR, může patřit administrativa, pojící se k výkonu trestu OPP, nejistá pracovní morálka odsouzených, potřeba vykonat práci, která je akutní nebo časově limitovaná apod..

Ze své zkušenosti bych ráda poukázala na jeden faktor, který má také vliv na způsob a výsledek realizací trestu OPP. Tento faktor bych nejlépe popsala jako lidský faktor. Odsouzení mají za povinnost docházet do určité organizace a pracovat na určených pracích. V organizaci se pak nejčastěji setkávají s jedním nebo dvěma zástupci organizace a pod jejich vedením se snaží trest OPP odpracovat. Lidský faktor pak tvoří právě osobnost zástupců organizací. Jsou organizace, kam dochází pracovat více odsouzených, práce je prováděna bez větších problémů a spokojenost s průběhem výkonu trestu OPP je u všech zúčastněných. Jsou však také organizace, kde výkon trestu OPP probíhá hladce jen minimálně, nejsou zcela plněna základní dohodnutá pravidla výkonu trestu OPP, odsouzení ztrácejí motivaci pracovat, poskytovatel místa pro výkon trestu OPP není spokojen apod.. Lidé jsou různí a to nejen v řadách odsouzených, ale i v organizacích, kam docházejí odsouzení pracovat. Třecí plochy mohou vzniknout například v tom, co je klient schopen nabídnout za práci a jakou práci chce poskytovatel místa pro výkon trestu OPP vykonat bez ohledu na odbornost klienta.

Jako ilustrační příklad mohu uvést požadavek obce na vydláždění chodníku odsouzeným, který však tuto práci nikdy nedělal. Výsledkem bylo rozhořčení na straně obce, která s prací nebyla spokojena a která následně musela objednat opravu neprofesionálně dlážděného chodníku, což znamenalo výdej nepředpokládané finanční částky.

Jako probační asistentka také mohu srovnávat. Například dvě organizace, které se zabývají stejným předmětem činnosti, ale personální obsazení obou organizací je naprosto

odlišné. V jedné instituci odsouzené odváželi na místo výkonu práce firemním vozidlem společně se svými řadovými zaměstnanci (jednalo se o pomocné stavební práce) a po pracovní době je všechny dopravili zpět do sídla organizace. Ve druhé organizaci měli totožnou práci, nesouhlasili však s dopravou odsouzeného společně se svými zaměstnanci a trvali na tom, aby se nezaměstnaný odsouzený, žijící na hranici životního minima, dopravoval veřejnou hromadnou dopravou, za niž by měsíční náklady téměř přesahovaly veškeré finanční prostředky, které měl na přežití. Přitom se jednalo o instituce zabývající se charitativní činností. Naopak hezkým příkladem účelného využití odsouzeného s trestem OPP byla obec, která zaměstnala odsouzeného, který uměl a vytvořil jí webové stránky, pořídil propagační snímky obce a jejích pamětihodností a navrhl a vytvořil informační brožurky. Obec tak ušetřila finance, které by ve svém rozpočtu těžko hledala, získala propagační materiály a vlastní webovou stránku. Odsouzený tak využil svých dovedností a znalostí a udělal práci, která ho naplňovala.

Domnívám se, že pro udržení spolupráce mezi poskytovateli míst pro výkon trestu OPP a PMS ČR a alespoň částečné opečovávání nastavené spolupráce, je dobré, aby se PMS ČR věnovala spolupracujícím organizacím, pořádala semináře a společná setkání poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP apod., protože poskytovatelé míst pro výkon trestů OPP si na nich mohou vyměnit své pozitivní i negativní zkušenosti, mohou najít novou inspiraci ve způsobu organizování a realizování trestu OPP, zhodnotit své dosavadní postoje k celé oblasti trestu OPP atd..

4 Problémy s trestem obecně prospěšných prací ve vztahu k poskytovatelům míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací

4.1 Legislativně neřešené problémy s trestem obecně prospěšných prací

Výkon trestu OPP je činností, která je prováděna u určité organizace a je realizována konkrétními pracovními úkony. Přestože se jedná o práci jako takovou, má několik specifik, na která se nevztahují obecně platná ustanovení zákoníku práce či občanského zákoníku. Je proto s podivem, že po celou dobu, co je trest OPP zanesen do trestní legislativy a prakticky realizován, nedošlo k právnímu podchycení podstatných nedostatků, které mohou zásadním způsobem ovlivnit tendenci poskytovatelů přijmout odsouzené k odpracování trestu OPP. Nejproblematictější oblasti, dotýkající se trestu OPP, uvádím níže.

4.1.1 Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (dále BOZP)

Sdružení pro probaci a mediaci v justici uvádí, že osoby, které jsou odsouzené k výkonu trestu OPP, je nutno před zahájením výkonu práce prokazatelným způsobem seznámit s riziky práce, kterou budou vykonávat, s právními a ostatními předpisy, jež se k vykonávané práci vztahují, s návody k obsluze strojů, přístrojů a náradí, pokud budou k práci používány a také s vlastnostmi chemických látek nebo biologických činitelů, pokud by měly být použity k výkonu trestu OPP. Prokazatelný způsob seznámení znamená, že takové seznámení musí mít písemnou formu a musí obsahovat základní informace o osobě, která bude trest OPP vykonávat a také administrativní náležitosti, které se týkají uloženého trestu OPP a místa výkonu trestu OPP. Seznámení o rizicích vykonávané práce provádí osoba, která je k tomu odborně způsobilá a kterou určí zadavatel práce.⁸¹

⁸¹ Srov.: SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI – IPM A PROBAČNÍ A MEDIACNÍ SLUŽBA ČR. *Trest obecně prospěšných prací*. Materiál vznikl v rámci projektů „Changing Lenses“: Restorative Justice and community service a „Posílení úlohy nevládních neziskových organizací při řešení trestních věcí v rámci komunity“. Projekt finančně podpořila Nizozemská ambasáda v rámci programu MATRA/KAP a Nadace Open society fund a OSI/Colpi Budapešť. 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

Poučení o BOZP tedy spočívá na bedrech poskytovatele míst výkonu trestu OPP, včetně zajištění odborně způsobilé osoby. Odborně způsobilou osobou se většinou rozumí „bezpečák“. Vzhledem k tomu, že touto způsobilostí pravděpodobně běžně neoplývají zástupci institucí, kam chodí odsouzení k trestu OPP pracovat, znamená to, že poskytovatelé míst výkonu trestu OPP mají dvě možnosti. Buď provedou poučení o BOZP dle základních dokumentů Probační a mediační služby a nebo najmou a zaplatí činnost odborně způsobilé osoby v oblasti BOZP, která odsouzeného řádně poučí. Jednoznačně je vhodnější varianta číslo dvě, nicméně pro poskytovatele míst výkonu trestu OPP to znamená vynaložit finanční náklady, které jim nikdo zpátky neuhradí.

4.1.2 Osobní ochranné prostředky

Podle Sdružení pro probaci a mediaci v justici předchází přidělení osobních ochranných prostředků (dále OOP) osobě, která má odpracovat trest OPP, vyhledání a vyhodnocení rizik ze strany poskytovatele místa k výkonu trestu OPP. Toto zhodnocení rizik vyplývá z konkrétního typu práce, určené odsouzenému k odpracování. Přidělení OOP jde ruku v ruce se seznámením s jejich používáním a to opět písemným způsobem, který dokládá, že seznámení proběhlo.⁸² Jedna z tezí, která se týká používání OOP, je podle občanského zákoníku následující. „Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí“⁸³ Další teze, plynoucí z občanského zákoníku, je ta, že ten, komu byly přiděleny OOP, má povinnost je používat pro ochranu svého zdraví, případně pro ochranu zdraví osob, kterých se jeho činnost dotýká. Na tuto skutečnost upozorňuje zadavatel práce v rámci poučení BOZP a to před zahájením práce.⁸⁴

⁸² Srov.: SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI – IPM A PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Trest obecně prospěšných prací*. Materiál vznikl v rámci projektů „Changing Lenses“: Restorative Justice and community service a „Posílení úlohy nevládních neziskových orgnizací při řešení trestních věcí v rámci komunity“. Projekt finančně podpořila Nizozemská ambasády v rámci programu MATRA/KAP a Nadace Open society fund a OSI/Colpi Budapešť. 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

⁸³ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, § 415.

⁸⁴ Srov.: SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI – IPM A PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Trest obecně prospěšných prací*. Materiál vznikl v rámci projektů „Changing Lenses“: Restorative Justice and community service a „Posílení úlohy nevládních neziskových orgnizací při řešení

Jedná se však pouze o srovnatelné řešení BOZP, jelikož odsouzení nejsou v pracovně právním vztahu k poskytovateli místa pro výkon trestu OPP. Tuto oblast, pojící se k výkonu trestu OPP, neupravuje konkrétně žádná právní norma. Jedná se o provizorní řešení. Vzhledem k tomu, že se nejedná o klasický pracovně právní vztah mezi poskytovatelem místa pro výkon trestu OPP a mezi odsouzeným, vhodnou obuv a oděv si v praxi zabezpečují samotní odsouzení. Poskytovatelé míst pro výkon OPP totiž často poukazují na další finanční náklady, které by ve spojitosti s výkonem trestu OPP museli vynaložit. Navíc nemají jistotu, že by se jim tyto náklady vrátily kvalitním odpracováním trestu OPP.

4.1.3 Pracovní úraz a nemoc z povolání

Co se pracovního úrazu týká, uvádí Sdružení pro probaci a mediaci, že odsouzený, vykonávající trest OPP, má povinnost dodržovat zásady BOZP během provádění činnosti v rámci výkonu trestu OPP a také má povinnost bez zbytečného odkladu včas ohlásit zadavateli práce, že se mu stal úraz při výkonu práce. Povinností zadavatele práce je zajistit odborné lékařské ošetření odsouzeného, provést základní šetření příčin úrazu a vyhotovit o pracovním úrazu písemný záznam, informovat o úrazu středisko PMS ČR a vést knihu úrazů a poranění tak, aby obsahovala všechny údaje, které jsou potřebné k sepsání záznamu o úrazu. Pokud odsouzený onemocněl a nastoupil na dlouhodobou pracovní neschopnost, otázku, zda toto onemocnění je následkem výkonu práce při trestu OPP, rozhodne soud na základě lékařského posudku, který to potvrdí nebo vyvrátí.⁸⁵

Zákoník práce říká, že v případě škody, vzniklé nemocí z povolání, ale i škody v důsledku pracovního úrazu u toho, kdo práci odvádí, odpovídá za způsobenou škodu zaměstnavatel a to pokud ke škodě došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé trestních věcí v rámci komunity“. Projekt finančně podpořila Nizozemská ambasáda v rámci programu MATRA/KAP a Nadace Open society fund a OSI/Colpi Budepašť. 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

⁸⁵ Srov.: SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI – IPM A PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Trest obecně prospěšných prací*. Materiál vznikl v rámci projektů „Changing Lenses“: Restorative Justice and community service a „Posílení úlohy nevládních neziskových organizací při řešení trestních věcí v rámci komunity“. Projekt finančně podpořila Nizozemská ambasáda v rámci programu MATRA/KAP a Nadace Open society fund a OSI/Colpi Budepašť. 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

souvislosti s tím a pokud zaměstnanec pracoval za podmínek, za kterých nemoc z povolání vzniká.⁸⁶ Toto pro odsouzené slibně vyhlížející ustanovení však platí v případě, že se jedná opět o pracovní právní vztah mezi ním a nějakým zaměstnavatelem. Vzhledem k tomu, že výkon trestu OPP žádný pracovní právní vztah nezakládá, nemůže poskytovatel místa pro výkon trestu OPP v případě vzniku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání odsouzený požadovat uhrazení škody, která mu tak vznikla. Trest OPP totiž pravomocně neuložil poskytovatel místa pro výkon trestu OPP, ale soud. Proto by se odsouzený musel dožadovat uhrazení škody přímo u Ministerstva spravedlnosti.

4.1.4 Odpovědnost za škodu

Základními tezími při stanovení odpovědnosti za způsobenou škodu jsou následující ustanovení občanského zákoníku. „Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti“.⁸⁷ Avšak „odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“⁸⁸ Další teze uvádí, že „každý odpovídá i za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje či jiné věci, pokud jich bylo při plnění úkolu použito a této odpovědnosti se nemůže nikdo zprostit.“⁸⁹ Co se týká odpovědnosti za škodu u OOP, potom osoba, která převzala OOP odpovídá za jejich poškození, ztrátu nebo zničení a při určování výše škody se vychází z ceny v době poškození věci.⁹⁰

Je třeba však upozornit, že při odpovědnosti za škodu vzniklou při provádění prací nebo v souvislosti s nimi se postupuje podle obecných občanskoprávních předpisů. Úprava odpovědnosti za škodu se podle zákoníku práce nevztahuje na škodu vzniklou při výkonu trestu OPP nebo v souvislosti s ním. Souhlasím s Krutinou, který uvádí, že ze strany obce nebo obecně prospěšné instituce může v zásadě dojít k případu odpovědnosti za škodu způsobenou na zdraví nebo na majetku odsouzeného. Pokud však poskytovatel místa

⁸⁶ Srov.: Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, § 190.

⁸⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, § 420 odst. 1.

⁸⁸ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, § 420 odst. 3.

⁸⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, § 421a odst. 1.

⁹⁰ Srov.: Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, § 421, § 443.

výkonu trestu OPP prokáže, že takovou škodu nezavinil, zproští se tak odpovědnosti za škodu, upravenou v občanském zákoníku v § 420 odst. 3. Takto vymezená úprava náhrady škody není přijatelná, protože postavení odsouzeného s trestem OPP není v podstatě žádným způsobem zajištěno a odsouzení nemají zvláštní ochranu, kterou jinak přiznává zákoník práce. Proto by odpovědnost za škodu způsobenou při provádění trestu OPP měla být konkrétně upravena cestou pojištění odpovědnosti za škodu. Náklady za pojištění odpovědnosti za škodu by měl nést stát. Tím by se minimalizovalo riziko možnosti, že by mohla obcím nebo obecně prospěšným institucím vzniknout tato situace a také odsouzení by se nemuseli obávat toho, že by jim mohl vzniknout velký závazek. Podobným způsobem by bylo vhodné řešit také problematiku poškození zdraví odsouzených při výkonu trestu OPP.⁹¹ Opět zmiňuji, že je k zamyšlení, že tato problematika nebyla dosud vyřešena, přesto že trest OPP existuje v trestních předpisech už 14 let.

4.1.5 Zdravotní pojištění

Vzhledem k tomu, že výkon trestu OPP nezakládá pracovní právní vztah mezi odsouzeným a poskytovatelem místa pro výkon trestu OPP, nehradí poskytovatel místa pro výkon trestu OPP za odsouzeného povinné zdravotní pojištění. Oblast zdravotního pojištění upravuje zákon o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění a podle tohoto zákona odvádí pojištění zaměstnavatel, pokud je odsouzený jeho zaměstnancem nebo ho odvádí stát, je-li odsouzený nezaměstnaným evidovaným na úřadu práce nebo ho platí sama osoba samostatně výdělečně činná nebo také osoba bez zdanitelných příjmů, kterou může být například žena v domácnosti nebo nezaměstnaný, který není v evidenci úřadu práce.⁹² V praxi se však stává, že v případě pracovní neschopnosti nahlásí odsouzený ošetřujícímu lékaři jako zaměstnavatele poskytovatele místa pro výkon trestu OPP. Tím vzniká poskytovateli další administrativní zátěž při napravování tohoto omylu, případně se může stát, že poskytovatel místa pro výkon trestu OPP zdravotní pojištění skutečně uhradí.

---

⁹¹ Srov.: KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby Uherské Hradiště.

⁹² Srov.: Zákon č. 592/1992Sb., o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění, § 5 - § 12.

4.1.6 Zdravotní způsobilost odsouzeného k obecně prospěšným pracím

Zdravotní způsobilost odsouzeného k trestu OPP ověřuje soud a to podle ustanovení § 64 trestního zákoníku. Tím by mělo dojít k vyloučení situace, že bude trest OPP uložen osobě, která není zdravotně způsobilá k soustavnému výkonu práce. Trestní zákoník soudu umožňuje rozhodnout o tom, že výkon trestu OPP odloží nebo přeruší, pokud došlo u odsouzeného k přechodnému zhoršení zdravotního stavu a odsouzený není schopen trest vykonat.⁹³ Podle trestního řádu lze rozhodnout, že na dobu jednoho roku se odloží a nebo přeruší výkon trestu OPP těhotné ženě a matce novorozeného dítěte.⁹⁴

Co se týká ověřování zdravotní způsobilosti k trestu OPP či rozhodování o odložení nebo přerušení výkonu trestu OPP, je možné se podle Griëta inspirovat nizozemskou praxí probační služby, kde s probační službou smluvně spolupracují lékaři, jež mají v péči klienty s trestem OPP.⁹⁵ V našich podmínkách by to usnadnilo soudní komunikaci s těmito lékaři, kdy by nebyli zatíženi administrativou současní ošetřující lékaři odsouzených a také by se eliminovalo riziko toho, že pro odsouzeného vhodně formulovanou, tedy nepřiznivou, zprávu o zdravotním stavu napíše lékař „ze známosti“ nebo z jiných důvodů - o této skutečnosti se zmiňují na základě vlastního pozorování ze své probační praxe. Výkony probačních lékařů by mohly hradit soudy, respektive by byla stanovena určitá částka, určená na úhradu činnosti probačního lékaře a tato částka by byla uhrazena odsouzeným v rámci zaplacení nákladů trestního řízení.

4.2 Další povinnosti poskytovatelů míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací

⁹³ Srov.: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 64.

⁹⁴ Srov.: Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 339 odst. 1, odst. 2.

⁹⁵ Srov.: GRIËT, F., BOER de, A. Školení na téma „*Obecně prospěšné práce a práce s pachateli trestné činnosti*“. Sborník materiálů. Osvědčená praxe Nizozemské probační služby. Probační a mediační služba ČR, listopad 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

Mezi povinnosti, které vzniknou poskytovatelům míst pro výkon trestu OPP s příchodem odsouzeného s tímto trestem, patří administrativní zachycování průběhu výkonu trestu OPP. Jedná se o zatížení, jež s sebou tento trest nutně nese. Vztahuje se na práci s tiskopisy, které celorepublikově používá PMS ČR a které by poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP neměli nahrazovat jinými. Jedná se o Dohodu o realizaci výkonu trestu OPP, Harmonogram výkonu trestu OPP, Záznam o zajištění BOZP při výkonu trestu OPP, případně Záznam o úrazu osoby vykonávající trest OPP. Kromě vyplňování těchto tiskopisů patří k administrativě hlášení, zda odsouzený nastoupil či nenastoupil v dohodnutý termín k výkonu trestu OPP, kdy poprvé pracoval na trestu OPP, průběžné vyhodnocování odpracovaného počtu hodin trestu a kvality odvedené práce, informace o absencích odsouzeného ve výkonu trestu OPP či evidování sdělení o dočasných nebo trvalých skutečnostech, které brání odsouzenému ve výkonu práce, dále průběžné odpovědi na dotazy o stavu a výši odpracovaných hodin trestu, které pocházejí od PMS ČR nebo soudu, písemné zpracování ukončení výkonu trestu OPP a jeho doručení středisku PMS ČR. Dalším tiskopisem je písemný Požadavek na vykonání trestu OPP, ve kterém poskytovatelé sdělují své požadavky a specifika na budoucího odsouzeného s trestem OPP. K těmto administrativním činnostem pak patří plánování celkového výkonu prací, zajišťování osob, které budou dohlížet či kontrolovat způsob výkonu trestu v terénu, evidovat půjčování a vracení pracovního nářadí apod.. Všechny tyto činnosti se v průběhu odpracovávání trestu OPP vyskytnou ve větší či menší míře a poskytovatel místa pro výkon trestu OPP jim musí věnovat pozornost. Při těchto časově a administrativně náročných úkonech se pak každá organizace samozřejmě věnuje svému primárnímu úkolu, plynoucímu z charakteru činnosti své organizace. Pokud si uvědomíme rozsah a náročnost dílčích úkonů spojených s trestem OPP a jež bývají vedlejší činností poskytovatele místa pro výkon trestu OPP, protože organizace plní své úkoly, kvůli kterým vznikla, je obdivuhodné odhodlání pracovat s odsouzenými s trestem OPP i v případech, kdy trest není zdárně plněn a nebo je jeho průběh velmi komplikovaný.

EMPIRICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

5 Záměr průzkumu

5.1 Cíl empirické části

Hlavním cílem mého průzkumu bylo zjistit, jak jsou poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP spokojeni s celkovou realizací trestu OPP a co všechno toto vnímání ovlivňuje. Dílčími cíli průzkumu bylo zjistit, jak poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP vnímají výkon trestu OPP, jak hodnotí různé prvky, které s sebou přináší trest OPP, jak vnímají spolupráci s PMS ČR a jak by bylo možné podpořit nastavenou vzájemnou spolupráci poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP Probační a mediační službou ČR.

5.2 Formulace problému

Na čem závisí spokojenost poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP s výkonem trestu OPP?

5.3 Výzkumné předpoklady

Výzkumné předpoklady jsem stanovila takto:

- 1) Očekávání poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP z využití osoby s trestem OPP jsou výrazně pozitivnější než následné zkušenosti s realizací trestu OPP.
- 2) Počet nevykonaných trestů OPP převyšuje počet úspěšně odpracovaných trestů OPP.
- 3) Případné neúspěchy s využitím trestu OPP snižují ochotu poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP k budoucímu opakovanému využití trestu OPP.
- 4) Spokojenost s realizací trestu OPP ovlivňuje spokojenost se spoluprací s PMS ČR.

5.4 Popis vlastního průzkumu – organizace, podmínky, průběh, obtíže

Průzkum byl proveden v soudních okresech Liberec, Uherské Hradiště a Olomouc u všech poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP, kteří spolupracují s místně příslušnou PMS ČR. Dotazníky byly poskytovatelům míst pro výkon trestu OPP rozeslány v měsíci lednu 2010. V měsíci únoru 2010 proběhl sběr dat. Zjištění výsledků, zpracování výsledků šetření a vyvození závěrů proběhlo v měsíci březnu 2010. Průzkum jsem provedla sama, avšak o spolupráci jsem požádala specialisty v oblasti realizace trestu OPP v místně příslušných střediscích PMS ČR. Byli jimi Mgr. Alena Tesarčíková ze střediska PMS ČR Liberec, Bc. Vít Grebeníček ze střediska PMS ČR Uherské Hradiště a Bc. Hana Musialková ze střediska PMS ČR Olomouc. Spolupráce se specialisty v oblasti organizace a výkonu trestu OPP se týkala zpřístupnění kontaktních adres poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP.

5.5 Popis volby metody k získání a zpracování průzkumného materiálu

Ke sběru dat průzkumem jsem použila nepřímou metodu získávání údajů a to dotazník. Odpovědi respondentů se z dotazníku zpracovávají nejlépe. Výhodou je časová a finanční nenáročnost a možnost oslovit velký počet respondentů. Dotazník obnáší způsob písemného kladení otázek respondentům a získání písemných odpovědí od respondentů. Výhodou je, že dotazník vyloučí nejednotný způsob kladení otázek. Při vyplňování dotazníku je zachována standardní situace u všech respondentů, protože nemohou být ovlivňováni osobou provádějící průzkum. Respondenti si mohou promyslet a vhodně zformulovat své odpovědi na jednotlivé otázky.

Dotazník byl anonymní a obsahoval uzavřený, otevřený a polootevřený typ otázek. Uzavřený typ otázek znamená, že respondenti dostanou k dispozici stanovený výčet odpovědí, ze kterých si vyberou možnost a tu označí. Tento typ otázek usnadňuje pozdější vyhodnocování dotazníků. U otevřeného typu otázek respondenti nedostávají výběr z připravených variant odpovědí, ale mají možnost do prázdných řádků vyjádřit vlastními slovy pohled na danou problematiku. V polootevřených otázkách jsou respondentům

nabídnuty odpovědi k výběru, jedna z možností je odpověď „jiná odpověď, uveďte jaká“ a tato odpověď záleží na zformulování vlastního názoru respondenty. Součástí dotazníku byly také posuzovací škály. Při numerickém provedení škály respondenti přiřazovali určitou hodnotu podle svého uvážení tím způsobem, že číslice 1 označovala nejlepší a číslice 5 nejhorší hodnocení. Další škála byla posuzovací, kdy hodnocení posuzovaného jevu vyjádřili respondenti slovně.

V úvodu dotazníku jsem respondentům představila sebe a záměr předkládaného dotazníku. Ujistila jsem respondenty, že dotazník je anonymní a údaje uvedené respondenty použiji pro účely mé diplomové práce a pro vnitřní potřebu PMS ČR. Požádala jsem o pozorné přečtení otázek a zaznačení zvolené odpovědi. V závěru jsem poděkovala za vyplnění dotazníku.

Dotazník jsem zpracovala do elektronické podoby a vystavila na webových stránkách, vytvořených k tomuto účelu. Webová služba pro vytvoření a distribuci dotazníků se jmenovala Google Docs. Dotazník byl k dispozici na adrese <http://docs.google.com>. Přístup k dotazníkům měli respondenti přes odkaz <http://bit.ly/dyzSQk>. Předpokládala jsem, že vyplňování elektronické formy dotazníku bude pro poskytovatele míst pro výkon trestu OPP pohodlnější než písemné vypisování dotazníku, časové hledisko vyplnění dotazníku bude záviset na aktuálních možnostech respondenta a také sběr vyplněného dotazníku bude snazší, neboť v závěru dotazníku je tlačítko „odeslat“, čímž se vyplněná data jednotlivých dotazníků odeslala do centrálního úložiště dat. Po vyplnění a odeslání dotazníků do centrálního úložiště dat obdrželi respondenti ještě poděkování za vyplnění dotazníku s tímto zněním: „*Velice Vám děkuji! Data byla úspěšně zapsána a pomohou ke zkvalitnění mého průzkumu. Přeji Vám pěkný zbytek dne! Klára Bajgarová*“. Přístup do centrálního úložiště dat mám pouze já. Využitím služby Google Docs byla zajištěna anonymita respondentů, protože tato služba neukládá žádné záznamy o jejich návštěvách.

Volbu elektronické podoby dotazníku jsem založila na několika skutečnostech. Podle Ministerstva informatiky je dostupnost vysokorychlostního internetu technologií ADSL na 90 % území České republiky, přičemž zejména bezdrátové technologie zvyšují tuto

dostupnost téměř na 100 %.⁹⁶ Co se počítačové gramotnosti týká, Sak uvádí, že počítačová gramotnost je zastoupena v populaci České republiky v 92 %.⁹⁷ Dlouhý pak v otázce gramotnosti uvádí informaci, že gramotnost obyvatelstva (staršího 15 let) v České republice z roku 1999 je 99 %.⁹⁸ Na základě nařízení vlády č. 495/2004 ze dne 25. 8. 2004 mají orgány veřejné moci (obce) povinnost od 1. 1. 2005 zřídit a používat elektronickou podatelnu za účelem elektronické komunikace. Při organizování výkonu trestu OPP je využívání elektronické pošty pro PMS ČR a spolupracující poskytovatele míst pro výkon trestu OPP nezbytným a běžným komunikačním nástrojem.

Celkem jsem rozeslala 127 žádostí o vyplnění dotazníků. Vrátilo se vyplněno 57 dotazníků a z toho bylo pro vyhodnocení použitelných 55 dotazníků, tj. 43,30 % z celkového počtu rozeslaných žádostí o vyplnění dotazníku.

K vyhodnocení výsledků průzkumného šetření jsem využila statistickou metodu, protože umožňuje zpracovat získané informace do přehledných tabulek a grafů. Tabulky obsahují absolutní (n_i), relativní (f_i) a celkovou četnost (n). Pro výpočet četností jsem použila vzoreček: $f_i = n_i/n$. Otázku číslo 4 jsem však vyhodnotila za pomoci výpočtu mediánu a to za použití programu Excel, kdy postup byl následující: spustit program Excel → vložit funkci → statistické → medián. K vyhodnocení otázky č. 7 jsem použila výpočtu aritmetického průměru, opět použitím programu Excel s tímto postupem: spustit program Excel → vložit funkci → statistické → průměr.

5.6 Charakteristika vzorku

Dotazníky vyplňovali zástupci organizací, ve kterých je realizován trest OPP. Tento základní soubor je tvořen poskytovateli míst pro výkon trestu OPP, kteří spolupracují s PMS ČR. Z těchto organizací jsem prostým náhodným výběrem mechanickým losováním určila, že poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP budou ze soudních okresů Liberec, Uherské Hradiště a Olomouc.

⁹⁶ Srov.: *Vyhodnocení Státní informační a komunikační politiky a první Výroční zpráva o evropské informační společnosti*. [online].

⁹⁷ Srov.: SAK, P., SAKOVÁ, K. *Počítačová gramotnost a způsoby jejího získávání*. [online]

⁹⁸ Srov.: DLOUHÝ, J. *Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI)*. [online].

5.7 Vlastní výsledky

Otázka č. 1: „Kterým typem organizace jste?“

Tab. č. 1: Typ organizace

Typ organizace	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Obec	38	69,09
Instituce, zabývající se vzděláním a vědou	0	0,00
Instituce, zabývající se kulturou	2	3,64
Instituce, zabývající se školstvím	3	5,45
Instituce, zabývající se ochranou zdraví	0	0,00
Instituce, zabývající se požární ochranou	1	1,82
Instituce, zabývající se ochranou životního prostředí	1	1,82
Instituce, zabývající se podporou a ochranou mládeže	0	0,00
Instituce, zabývající se ochranou zvířat	1	1,82
Instituce, zabývající se humanitární činností	0	0,00
Instituce, zabývající se sociální činností	4	7,27
Instituce, zabývající se charitativní činností	1	1,82
Instituce, zabývající se náboženskou činností	0	0,00
Instituce, zabývající se tělovýchovnou činností	1	1,82
Instituce, zabývající se sportovní činností	3	5,45
Celkem	55	100,00

Z celkového počtu odpovídajících zástupců organizací byly nejpočetněji zastoupeny obce a to v 38 případech (69,09 %), dále 4 instituce zabývající se sociální činností (7,27%), 3 instituce zabývající se školstvím (5,45 %) a 3 instituce zabývající se sportovní činností (5,45 %), 2 organizace zabývající se kulturou (3,64 %) a po jedné instituce zabývající se požární ochranou, ochranou životního prostředí, ochranou zvířat, charitativní činností a tělovýchovnou činností (všechny zastoupeny v 1,82 %).

Otázka č. 2: „Jak dlouho Vaše organizace spolupracuje s Probační a mediační službou ČR při realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací?“

Tab. č. 2: Délka spolupráce

Délka spolupráce (v letech)	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
1-3	13	23,63
4-6	26	47,27
7-9	16	29,10
Celkem	55	100,00

Ze získaných odpovědí jsem zjistila, že 26 respondentů (47,27 %) spolupracuje s PMS ČR v rozmezí 4 až 6 let, v délce 7 až 9 let spolupracuje 16 respondentů (29,10 %) a v délce 1 až 3 let spolupracuje s PMS ČR 13 respondentů (23,36 %).

Otázka č. 3: „ Co Vás přesvědčilo k realizování trestu obecně prospěšných prací? Můžete zakroužkovat více odpovědí.“

Tab. č. 3: Důvod rozhodnutí pro realizaci trestu OPP

Důvod rozhodnutí pro trest OPP	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Je to práce zadarmo	25	45,45
Přesvědčení pomoci lidem s OPP	25	45,45
Nedostatek vlastních pracovních sil	22	40,00
Finanční úspora	29	52,73
Pomoc komunitě, v níž žijeme	7	12,73
Přesvědčili nás z PMS ČR	10	18,18
Pomoci známému s trestem OPP	5	9,09
Jiná odpověď	1	1,82
Celkem	55	*součet je více než 100%

Na tuto otázku mohli respondenti vybrat více odpovědí, přičemž nebyli limitováni maximálním možným množstvím odpovědí. Někteří respondenti zvolili jednu odpověď, většina jich vybrala více. Z tohoto důvodu je relativní četnost odpovědí vyšší než 100 %.

Na základě vyhodnocení jsem zjistila, že 25 odpovědí (45,45 %) uvádí důvodem pro rozhodnutí realizovat trest OPP to, že je to práce zadarmo, 25 odpovědí (45,45 %) se týkalo přesvědčení pomoci lidem s OPP, 22 odpovědí (40,00 %) se vztahovalo k nedostatku vlastních pracovních sil, na finanční úsporu poukazovalo 29 respondentů (52,73 %) a to byla nejvíce frekventovaná odpověď, 7 odpovědí (12,73 %) uvedlo pomoc komunitě, v níž žijeme, 10 odpovědí (18,18 %) se vztahovalo k přesvědčení ze strany PMS ČR, 5 odpovědí (9,09 %) uvedlo pomoc známému s trestem OPP a jedna odpověď (1,82 %) se týkala vlastního důvodu a to velmi dobré a operativní spolupráce a komunikace s pracovníky Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

Otázka č. 4: „Kolik osob s trestem obecně prospěšných prací ve Vaší organizaci od roku 2001 celkem pracovalo/mělo pracovat?“

Tab. č. 4: Počet odsouzených od roku 2001

Počet odsouzených	Absolutní četnost	Součin četností v %
1	2	2
2	6	12
3	8	24
4	8	32
5	5	25
6	4	24
8	3	24
9	1	9
10	3	30
12	1	12
15	2	30
17	1	17
20	4	80
28	1	28
40	1	40
55	1	55
81	1	81
150	1	150
254	1	254
Celkem		929

U této otevřené otázky uvedli respondenti počet osob, které pracovaly nebo měly pracovat v jejich organizaci od roku 2001. Z uvedených odpovědí jsem sestavila tabulku, jež obsahuje absolutní četnost a součin těchto četností, přičemž celkovou sumu tvoří 929 osob, které pracovaly a nebo měly pracovat na trestu OPP od roku 2001.

Z odpovědí všech respondentů jsem vypočítala medián, jenž se rovná číslu 5. Medián je střední hodnota, která v tomto případě znamená počet odsouzených s trestem OPP v jednotlivé organizaci. Podle přehledu absolutních četností odsouzených v tabulce se počty jednotlivých odsouzených na jednotlivé organizace výrazně liší, nicméně podle spočítaného mediánu je nejobvyklejší počet odsouzených na relativně nízké úrovni.

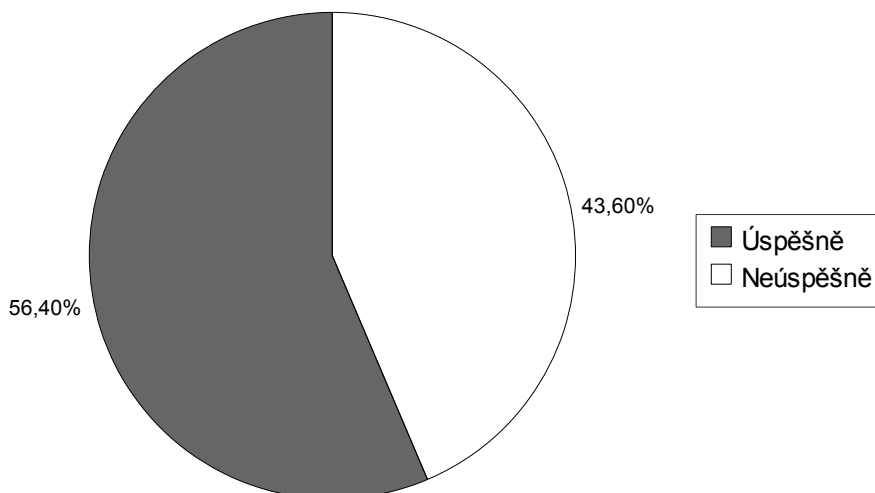
Z výsledku mediánu se mohou domnívat, že malý počet odsouzených pro jednotlivé organizace může znamenat menší vhléd a možná i menší zkušenosti zástupců organizací s celkovou realizací trestu OPP. Z toho může plynout neustálé vysvětlování náležitostí výkonu trestu OPP ze strany MS ČR směrem k poskytovatelům míst pro výkon trestu OPP.

Otázka č. 5: „Kolik z celkových trestů obecně prospěšných prací bylo ve Vaší organizaci úspěšně odpracováno?“

Tab. č. 5: Počet úspěšně odpracovaných trestů OPP

Počet odpracovaných trestů	Absolutní četnost	Součin četností
1	7	7
2	9	18
3	10	30
4	6	24
5	1	5
6	1	6
7	2	14
8	4	32
9	2	18
10	2	20
15	1	15
16	2	32
18	1	18
39	1	39
60	1	60
186	1	186
Celkem		524

Graf č. 1: Počet úspěšně odpracovaných trestů OPP

Na základě vyhodnocení této otázky vyplynulo, že počet odpracovaných trestů OPP činí 524 z celkově uložených 929 trestů OPP, viz. předchozí vyhodnocená otázka. Procentuálně vyjádřeno, počet odpracovaných trestů OPP z celkově uložených trestů OPP činí 56,40 %.

Provedla jsem stejný výpočet celkově uložených trestů OPP a z tohoto množství odpracovaných trestů OPP u těch organizací, které zaměstnávaly 10 a více odsouzených. Sečetla jsem počet uložených trestů OPP (777 trestů OPP) a počet úspěšně odpracovaných trestů OPP (427 trestů OPP) a vypočítala procento úspěšnosti odpracování trestů OPP. Výsledkem je 54,95 %. Tento výsledek je ve srovnání s celkovým procentem odpracovaných trestů OPP téměř stejný, proto tuto skutečnost hodnotím tak, že ani v organizacích, kde pracovalo 10 a více odsouzených (a tím pádem by měly mít větší zkušenosti s odsouzenými k tomuto trestu) nemají větší úspěšnost ve vykonávání trestu OPP.

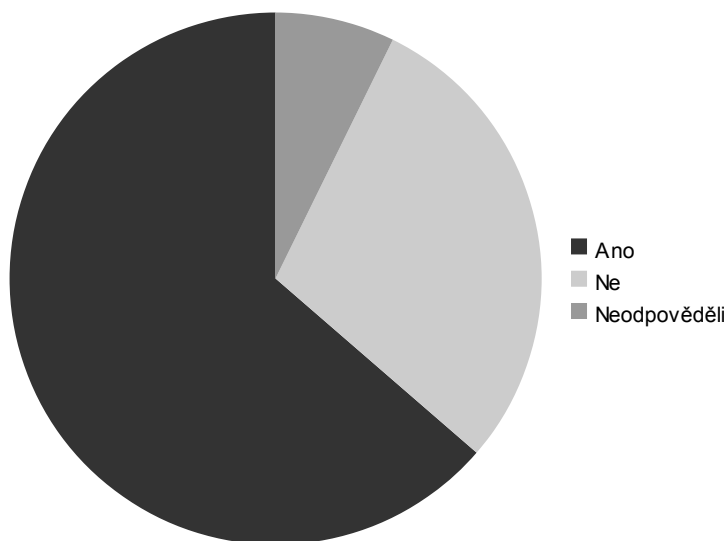

Otázka č. 6: „Pokud jste v roce 2009 zaměstnávali odsouzené k trestu obecně prospěšných prací, znamenalo to pro Vaši organizaci finanční úsporu?“

Tab č. 6: Finanční úspora v roce 2009

Finanční úspora v roce 2009	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	35	63,64
Ne	16	29,09
Neodpověděli	4	7,27
Celkem	55	100,00

Graf č. 2: Finanční úspora v roce 2009

Na tuto otázku byly možné dvě odpovědi: ano a ne. Celkem 35 respondentů (65,64 %) odpovědělo, že v roce 2009 pro ně znamenal výkon trestu OPP finanční úsporu, 16 respondentů (29,09 %) uvedlo, že finanční úsporu nezískali a celkem 4 respondenti (7,27 %) na tuto otázku neodpověděli vůbec.

Otázka č. 7: „V případě, že jste na předchozí otázku odpověděli ANO, uveďte alespoň přibližnou částku:“

Tab. č. 7: Částky finanční úspory

Intervaly částek v Kč	Absolutní četnost
1.000 – 10.000	14
11.000 – 20.000	8
21.000 – 30.000	3
31.000 – 40.000	3
41.000 – 50.000	4
51.000 – 60.000	0
61.000 – 70.000	2
71.000 – 80.000	0
81.000 – 90.000	0
91.000 – 100.0000	1

Vzhledem k tomu, že na předchozí otázku odpovědělo 35 respondentů kladně, v této otázce již uváděli alespoň přibližnou částku, kterou ušetřili zaměstnáním odsouzených s trestem OPP. Tabulka intervalů je doplňková a ukazuje na nejvyšší četnost ušetřených finančních částek v rozsahu 1.000,-- až 10.000,-- Kč. Celková suma ušetřených finančních částek, které zástupci organizací uvedli, odpovídá částce 885.000,-- Kč. Z této sumy jsem vypočetla aritmetický průměr, který činí částku 25.300,-- Kč. Z toho vyplývá, že přibližně tuto částku průměrně ušetřila každá z výše uvedených 35 organizací.

Otázka č. 8: „Jaké faktory podle Vaší zkušenosti ovlivňují zdárné odpracování trestu obecně prospěšných prací? Můžete zakroužkovat maximálně 5 odpovědí.“

Tab. č. 8: Faktory úspěšného odpracování trestu OPP

Faktory úspěšného odpracování trestu OPP	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Nízký počet hodin trestu OPP	12	21,82
Druh spáchaného přečinu	15	27,27
Dřívější pracovní návyky odsouzeného	39	70,91
Atraktivita práce	4	7,27
Snadno vykonatelná práce, fyzicky nenáročná	11	20,00
Roční období	20	36,36
Přesvědčení odsouzeného pracovat	29	52,73
Hrozba pobytu ve vězení	33	60,00
Zahlazení záznamu v Rejstříku trestů	12	21,82
Jiná odpověď	3	5,4%
Celkem odpovědělo respondentů	55	*součet je více než 100%

U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí, maximálně však 5 odpovědí. Proto součet relativních četností převyšuje 100 %. Někteří respondenti zvolili jednu odpověď, převážná většina dotázaných využila možnosti označit 5 faktorů, které se podle jejich názoru kladně promítají do výkonu trestu OPP.

Zjistila jsem, že na první místo pomyslného žebříčku faktorů, které mají vliv na úspěšné odpracování trestu OPP, dosadili respondenti dřívější pracovní návyky odsouzeného – tato možnost byla respondenty označena v 39 případech (70,91 %), druhé místo patří hrozbě pobytu ve vězení, když nebude trest odpracovaný – respondenty označeno ve 33 případech (60,00 %), třetí místo obsadilo přesvědčení odsouzeného pracovat – zaznačeno ve 29 případech (52,73 %), čtvrté místo patří ročnímu období - respondenty zvoleno ve 20 případech (36,36 %), na pátém místě je druh spáchaného přečinu (dříve trestného činu) – označeno v 15 případech (27,27 %), šesté místo v pořadí patří faktorům nízkého počtu uložených hodin trestu OPP a zahlazení záznamu v Rejstříku trestů, které měly každé 12 záznamů (21,82 %), sedmé místo obsadila snadno vykonatelná práce, fyzicky nenáročná - zvoleno v 11 případech (20,00 %), osmé místo patří atraktivitě práce, kterou organizace potřebuje provést – označeno ve 4 případech (7,27 %) a poslední deváté místo zaujímá jiná odpověď, kdy ve 3 případech (5,45 %) uvedli respondenti tyto faktory: *„charakter odsouzeného – i dobrý člověk může někdy selhat“*, *„prostředí, ve kterém odsouzený trest vykonává“* a *„pokud se odsouzení starají o rodinu“*.

Otázka č. 9: „Co je podle Vašeho názoru komplikací pro úspěšné odpracování trestu obecně prospěšných prací? Můžete zakroužkovat maximálně 5 odpovědí.“

Tab. č. 9: Komplikace pro zdárné odpracování trestu OPP

Komplikace pro úspěšné odpracování trestu OPP	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Nechuť pracovat zadarmo	33	60,00
Nekvalifikovaní pracovníci	4	7,27
Potřeba fyzicky náročné práce	12	21,82
Agresivita odsouzeného	5	9,09
Pomalost soudního aparátu	2	3,64
Přílišná byrokracie	1	1,82
Problematika BOZP	7	12,73
Zaměstnání odsouzeného	24	43,64
Omezení zdravotního stavu odsouzeného	4	7,27
Špatná pracovní morálka	40	72,73
Neumí pracovat/nikdy předtím nepracovali	16	29,09
Snaha odsouzeného najít mezeru v systému	14	25,45
Bezdomovectví	2	3,64
Různé závislosti	11	20,00
Jiná odpověď	0	0,00
Celkem odpovědělo respondentů	55	*součet je více než 100%

Stejně jako u předchozí otázky mohli respondenti i u této otázky označit více odpovědí, maximálně však 5 odpovědí. Po vyhodnocení všech odpovědí se ukázalo, že podle respondentů je na pomyslné špičce komplikací pro zdárné odpracování trestu OPP špatná pracovní morálka – ve 40 případech (72,73 %), druhé místo zaujala nechuť pracovat zadarmo – označeno ve 33 případech (60,00 %), na třetím místě se usadilo zaměstnání odsouzeného a to ve 24 případech (43,64 %), čtvrté místo patří faktoru, že odsouzení neumí pracovat nebo nikdy předtím nepracovali – zaznačeno v 16 případech (29,09 %), páté místo obsadila snaha odsouzeného najít mezeru v systému a to ve 14 případech (25,45%), šesté místo získala potřeba výkonu fyzicky náročné práce – respondenti označili tuto odpověď ve 12 případech (21,82 %), sedmá příčka patří různým závislostem – respondenti zaznačili v 11 případech (20,00 %), na osmém místě skončila problematika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a to v 7 případech (12,73 %), deváté místo získala agresivita odsouzeného – respondenty zvoleno v 5 případech (9,09 %), desáté místo patří nekvalifikovaným pracovníkům a zároveň také omezenému zdravotnímu stavu odsouzeného – označeno ve 4 případech (7,27 %), předposlední jedenácté místo obsadila pomalost soudního aparátu a také bezdomovectví – označeno ve 2 případech (3,64 %) a na posledním dvanáctém místě skončila přílišná byrokracie – zvoleno v jediném případě (1,82%). Možnost jiné odpovědi ne zvolil nikdo.

Otázka č. 10: „Jaký by měl podle Vás být ideální odsouzený k trestu obecně prospěšných prací? Můžete zakroužkovat maximálně 3 odpovědi.“

Tab. č. 10: Ideální odsouzený s trestem OPP

Předpoklady ideálního odsouzeného	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Nezaměstnaný	5	9,09
Spolehlivý	47	85,45
Komunikativní	14	25,45
Měl by ovládat určité řemeslo či dovednost	23	41,82
Neměl by být recidivista	16	29,09
Neměl by spáchat příliš závažný přečin	30	54,55
Jiná odpověď	1	1,82
Celkem odpovědělo respondentů	55	*součet je více než 100%

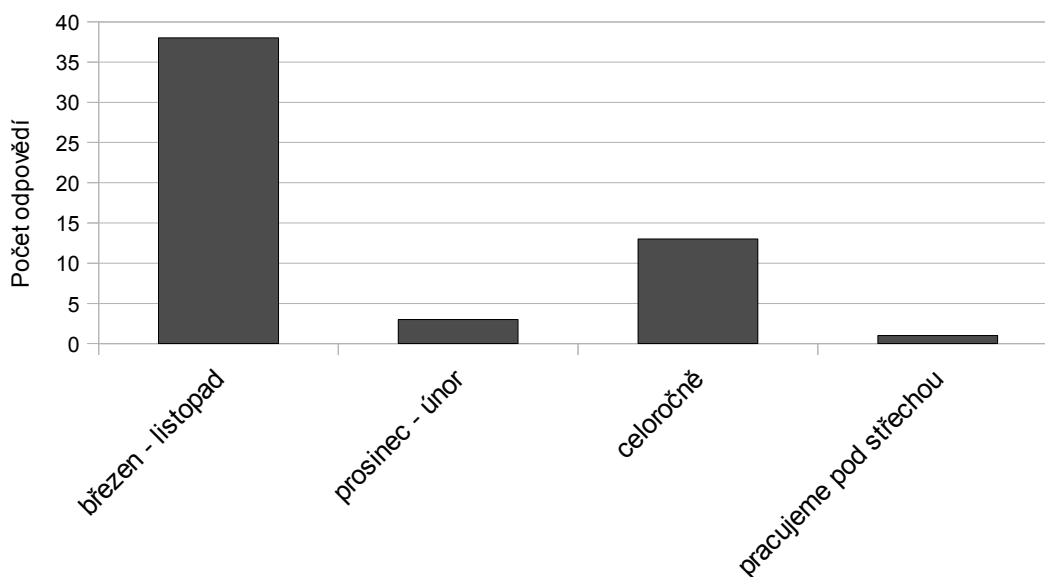
Na tuto otázku mohli respondenti zvolit opět více odpovědí, byli však limitováni maximálním množstvím voleb odpovědí a to třemi. V představách respondentů o ideální podobě odsouzeného k trestu OPP je na prvním místě spolehlivost odsouzeného a to ve 47 (85,45 %) případech, na druhém místě je požadavek, že by neměl spáchat příliš závažný přečin – ve 30 případech (54,55 %), třetí místo obsadila představa, že by odsouzený k trestu OPP měl ovládat určité řemeslo či dovednost – označeno ve 23 případech (41,82 %), čtvrté místo patří přání, že by odsouzený neměl být recidivista – zvoleno v 16 případech (29,09 %), páté místo patří dovednosti komunikovat – respondenty zaznačeno ve 14 případech (25,45 %), na šestém místě je nezaměstnaný odsouzený - zvoleno v 5 případech (9,09 %) a poslední sedmé místo obsadila jiná odpověď – zapsaná v 1 případě (1,82 %) a tu tvoří požadavek „*občan obce*“.

Otázka č. 11: „Které roční období pro výkon trestu obecně prospěšných prací preferujete?“

Tab. č. 11: Preferované roční období pro výkon trestu OPP

Preferované roční období	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Březen - listopad	38	69,09
Prosinec – únor	3	5,45
Je to jedno, pracujeme pod střechou	1	1,82
Je to jedno, práci máme celoročně	13	23,64
Celkem	55	100,00

Graf č. 3: Preferované roční období pro výkon trestu OPP

Po vyhodnocení této otázky je zřejmé, že letní sezónu, tedy období měsíců březen až listopad, upřednostňuje celkem 38 respondentů (69,09 %), zimní sezónu – období měsíců prosinec až únor – preferují 3 respondenti (5,45 %), jednomu (1,82 %)

odpovídajícímu je roční období jedno, protože pracuje pod střechou a celkem 13 (23,64 %) zástupců organizací je to také jedno, protože práci mají celoročně. Přitom spolupracovat s poskytovateli míst pro výkon trestu OPP, kteří mají možnost zaměstnávat odsouzené celoročně, je, podle mého názoru, pro hladký průběh realizací výkonu trestu OPP velmi důležitým prvkem.

Otázka č. 12: „Jaký konkrétní druh prací ve Vaší organizaci odsouzení nejčastěji vykonávají?“

Tab. č. 12: Nejčastěji vykonávaný druh prací

Konkrétní druh prací	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Úklidové	30	54,55
Údržbové	13	23,64
Pomocné stavební	2	3,64
Malířské/natěračské	1	1,82
Využíváme jejich profesní dovednosti	3	5,45
Pomáhají osobám se zdravotním znevýhodněním	0	0,00
Specifické, vyplývají z charakteru organizace	6	10,91
Celkem	55	100,00

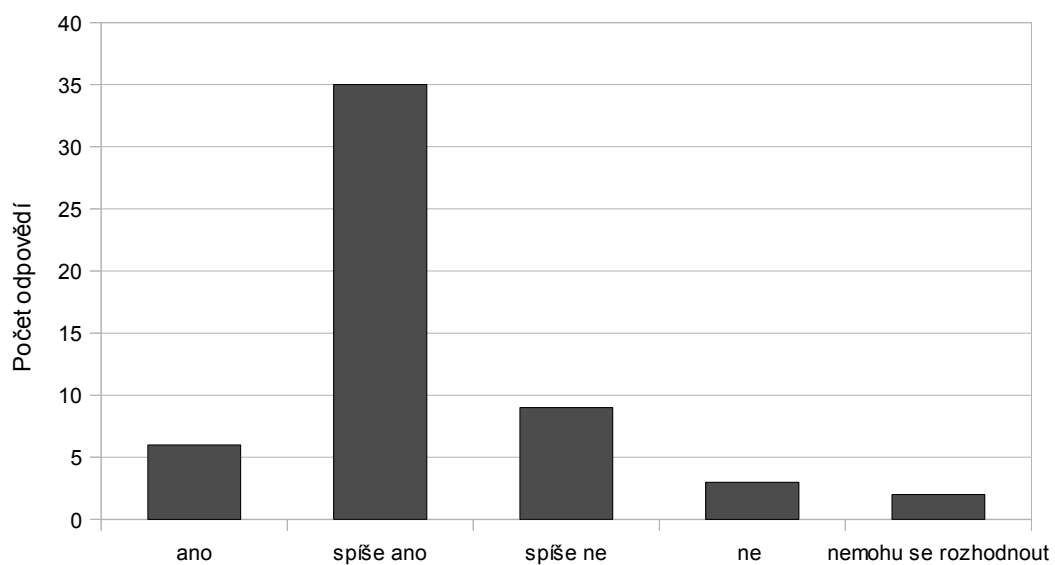
Z celkového množství respondentů odpovědělo 30 dotázaných (54,55 %), že nejčastěji vykonávaným druhem práce v rámci trestu OPP jsou práce úklidové, 13 zástupců organizací (23,64 %) uvedlo práce údržbové, 2 respondenti (3,64 %) označili pomocné stavební práce, 1 respondent (1,82 %) zaznačil malířské/natěračské práce, 3 odpovídající (5,45 %) využívají profesní dovednosti odsouzeného a u 6 respondentů (10,91 %) vykonávají odsouzení specifické práce, vyplývající z charakteru činnosti organizace. Pomoc osobám se zdravotním znevýhodněním neuvedl žádný respondent.

Otázka č. 13: „Jste obecně spokojeni s kvalitou práce odvedené při trestu obecně prospěšných prací?“

Tab. č. 13: Obecná spokojenost s kvalitou práce při trestu OPP

Obecná spokojenost s kvalitou práce při OPP	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	6	10,91
Spíše ano	35	63,64
Spíše ne	9	16,36
Ne	3	5,45
Nemohu se rozhodnout	2	3,64
Celkem	55	100,00

Graf č. 4: Obecná spokojenost s kvalitou práce při trestu OPP

Na základě vyhodnocení této otázky jsem zjistila, že 6 respondentů (10,91 %) je obecně spokojeno s kvalitou práce odvedené při trestu OPP, nejvíce respondentů – celkem 35 (63,64 %) - je s kvalitou práce spíše spokojeno, 9 dotázaných (16,36 %) s kvalitou práce spíše není spokojeno, 3 zástupci organizací (5,45 %) nejsou spokojeni a 2 odpovídající (3,64 %) se nemohli v hodnocení kvality práce rozhodnout. Výsledky hodnocení poskytovateli míst pro výkon trestu OPP mne v podstatě příjemně překvapily, protože toto hodnocení jsem očekávala více v negativních rovinách, než jak se ve skutečnosti ukázalo.

Otázka č. 14: „Potvrdila se Vaše očekávání od trestu obecně prospěšných prací?“

Tab. č. 14: Potvrzení očekávání od trestu OPP

Potvrzení očekávání od trestu OPP	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	26	47,27
Ne	10	18,18
Nemohu zaujmout jednoznačné stanovisko	19	34,55
Celkem	55	100,00

Z celkového počtu respondentů jich téměř polovina – 26 odpovídajících (47,27 %) vyjádřila souhlas s potvrzením svých očekávání od trestu OPP, nesouhlas uvedlo 10 respondentů (18,18 %) a 19 zástupců organizací (34,55 %) nemohlo zaujmout jednoznačné stanovisko. Ti, kteří nemohli zaujmout jednoznačné stanovisko, byli v rámci této otázky požádáni, aby uvedli důvod. Odpověď však nedoplnil nikdo.

Otázka č. 15: „Pokud jste odpověděli na předchozí otázku ANO, uveďte, v čem:“

Tab. č. 15: Důvod potvrzení očekávání od trestu OPP

Důvod potvrzení očekávání	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Úspora financí	8	34,78
Lidský faktor	8	34,78
Nahrazení nedostatku vlastních pracovních sil	4	17,39
Dobře vykonaná práce	3	13,04
Společenský zájem	2	8,69
Pomoc ke zvelebení obce	1	4,34
Skepse	1	4,34
Celkem odpovědělo organizací	23	* součet je více než 100 %

Vyhodnocení této otázky se úzce váže k předchozí otázce, v níž 26 respondentů (47,27%) uvedlo potvrzení svých očekávání od trestu OPP. Nyní respondenti zkonkretizovali, v čem se jim očekávání potvrdila. Odpovědělo 23 respondentů, přestože v předchozí otázce jich souhlas vyjádřilo 26. Někteří respondenti ve svých odpovědích uvedli jeden důvod, více respondentů uvedlo dva a více důvodů, proto jsem každý jednotlivý důvod zaznamenala zvlášť do příslušné oblasti.

Očekávání od splnění úspory finančních prostředků uvedlo 8 respondentů (34,78 %). Lidský faktor se v odpovědích respondentů objevil v 8 případech (34,78 %). Tuto oblast jsem pojmenovala tímto názvem proto, že se v něm promítá celkový lidský přístup zástupce organizace k odsouzeným s trestem OPP se shovívavostí, určitou tolerancí k osobě druhého člověka a také se schopností čistě pragmatického a racionálního uvažování. Považuji za vhodné uvést přímé citace několika poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP: ...“ *domnívám se, že s odsouzenými jednáme jako se svými zaměstnanci, nepřipomínáme jim trest a komunikujeme. Myslím, že se cítí normálně a dělají úplně*

stejnou práci jako manuální zaměstnanci obce, nikdy ne horší. ...jedná se o muže z bydliště nebo okolí. Občané je berou, že pracují na nějaký úvazek na obci.“ Další zástupce organizace uvedl: *„Vycházím-li z předpokladu, že většinou je třeba individuální a specifický přístup k odsouzenému a tento uplatňuji, pak většinou dosáhneme dohody a spolupráce je v rámci možností uspokojivá“*. A další respondent napsal: *„Očekávání nejsou vždy jasná, neboť záleží na samotné osobě, která je na výkon OPP přidělena. Organizace musí předvídat, že přidělení pracovníci nemají zájem plně spolupracovat. Pokud se na celou záležitost díváme s nadhledem a nečekáme zázraky, dojde k naplnění výkonu OPP. Z našeho hlediska se naskýtá málo možností další práce s odsouzenými po výkonu OPP“*. Dalším důvodem pro potvrzení očekávání od trestu OPP uvedli 4 respondenti (17,39 %) nahrazení nedostatku vlastních pracovních sil. S dobře vykonanou prací vyjádřili spokojenost 3 dotázaní (13,04 %). O potvrzení očekávání přínosu trestu OPP společenského zájmu se hlásili 2 respondenti (8,69 %), z nichž cituji jednoho: *„Je určitě pro společnost, pokud nejde o závažný trestný čin, část trestu odpracovat místo se válení v přeplněných věznicích“*. Dalším důvodem pro potvrzení očekávání od trestu OPP je pomoc ke zvelebení obce, kterou uvedl 1 respondent (4,34 %) a také skepse, kterou uvedl také 1 zástupce organizace (4,34 %), kterého cituji: *Čekal jsem neochotu, nekázeň, rušení předem dohodnutých domluv a to se také splnilo. Ne u všech, ale splnilo“*.

Otázka č. 16: „Pokud jste na předchozí otázku odpověděli NE, uveďte, v čem:“

Tab. č. 16: Důvod nepotvrzení očekávání od trestu OPP

Důvod nepotvrzení očekávání	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Nespolehlivost odsouzených	5	50,00
Neochota pracovat, snaha práce odbýt	6	60,00
Nutnost neustálého dohledu nad odsouzenými	2	20,00
Odsouzení si nevzali ponaučení	2	20,00
Celkem odpovědělo organizací	10	* součet je více než 100 %

Vyhodnocení této otázky se úzce váže k otázce č. 14, v níž 10 respondentů (18,18 %) uvedlo, že se nepotvrdila jejich očekávání od trestu OPP. V této otázce dotázaní uvedli důvody nepotvrzení očekávání. Odpovědělo všech 10 respondentů, z nich někteří uvedli jeden důvod a někteří jich uvedli více. Každý jednotlivý důvod jsem zanesla do příslušné oblasti v tabulce.

Nespolehlivost odsouzených ve vykonávání trestu OPP uvedlo 5 respondentů (50,00%), neochotu pracovat a snahu práce odbýt zapsalo 6 respondentů (60,00 %), na nutnost neustálého dohledu nad odsouzenými a to i v sobotu a neděli poukázali 2 zástupci organizací (20,00 %) a neponaučení odsouzených z šance zůstat na svobodě uvedli 2 poskytovatelé místa pro výkon trestu OPP (20,00 %).

Otázka č. 17: „Jak hodnotíte spolupráci s Probační a mediační službou ČR? Označte na stupnici jako ve škole, kde 1 je výborně a 5 znamená, že nejste vůbec spokojeni.“

Tab. č.17: Hodnocení spolupráce s Probační a mediační službou ČR

Hodnocení spolupráce	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
1	42	76,36
2	10	18,18
3	3	5,45
4	0	0,00
5	0	0,00
Celkem	55	100,00

Po vyhodnocení všech odpovědí vyplynulo, že 42 respondentů (76,36 %) hodnotí spolupráci s PMS ČR na jedničku, 10 odpovídajících (18,18 %) hodnotí spolupráci známkou dva, 3 zástupci organizace (5,45 %) ohodnotili spolupráci za tři a zbylé hodnocení 4 a 5 nevedl žádný z dotázaných.

Otázka č. 18: „Jsou pro Vás informace, které dostáváte od Probační a mediační služby ČR, dostatečné? Můžete zakroužkovat více odpovědí.“

Tab. č. 18: Dostatečnost informací získávaných od Probační a mediační služby ČR

Informace od PMS ČR	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
S informacemi jsme spokojeni	41	74,55
Chybí informace o charakteru přečinu	12	21,82
Nemáme informace o charakteru odsouzeného	6	10,91
Chybí manuál, co dělat v nestandardních situacích	8	14,55
Chybí non-stop kontakt na někoho z PMS ČR	2	3,64
Jiná odpověď	0	0,00
Celkem odpovědělo respondentů	55	*součet je více než 100%

Na tuto otázku mohli dotázaní uvést více odpovědí, přičemž nebyli limitováni maximálním možným počtem odpovědí. Přestože bylo dotázáno 55 respondentů, odpovědí bylo uvedeno dohromady 69. Proto součet relativních četností je vyšší než 100 %. Že jsou s informacemi spokojeni, zaznamenalo 41 respondentů (74,55 %), 12 odpovídajícím (21,82%) chybí informace o charakteru přečinu, 6 respondentů (10,91 %) nemá informace o charakteru odsouzeného, 8 zástupců organizací (14,55 %) by přivítalo manuál, co dělat, když se pro ně vyskytnou nestandardní situace a 2 respondenti (3,64 %) by potřebovali kontakt na někoho z PMS ČR, kdo by jim poradil i mimo řádnou pracovní dobu PMS ČR.

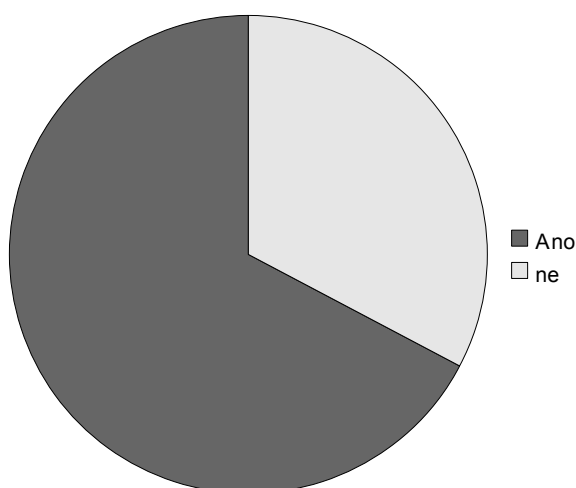

Otázka č. 19: „Přivítali byste možnost setkat se a vyměnit si zkušenosti z realizace výkonu trestu obecně prospěšných prací s ostatními organizacemi, např. na pracovních seminářích, organizovaných Probační a mediační službou ČR?“

Tab. č. 19: Zájem o účast na seminářích organizovaných Probační a mediační službou ČR

Zájem	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	37	67,27
Ne	18	32,73
Celkem	55	100,00

Graf č. 5: Zájem o účast na seminářích organizovaných Probační a mediační službou ČR

Z vyhodnocení této otázky je zřejmé, že zájem o účast na seminářích, organizovaných PMS ČR, na téma trestu OPP, má 37 dotázaných (67,27 %). Nezájem vyjádřilo 18 respondentů (32,73 %).

Otázka č. 20: „Co by se z Vašeho pohledu dalo na trestu obecně prospěšných prací zlepšit?“

Tab. č. 20: Návrhy na zlepšení trestu OPP

Návrh na zlepšení trestu OPP	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Častější kontroly odsouzených, pravidelné i nepravidelné	4	18,18
Pružnější reakce soudu	3	13,63
Přístup odsouzených k trestu OPP	3	13,63
Povinnost odpracovat hodinovou kvótu	3	13,63
Větší pravomoce organizací vůči odsouzeným	3	13,63
Důraznější dohled soudu na odsouzené	2	9,09
Projekty se sociálním zaměřením	1	4,54
Prodloužení lhůty pro odpracování trestu	1	4,54
Méně papírování	1	4,54
Pracovní burza – nabídka odbornosti odsouzených	1	4,54
Odsouzení již přicházejí poučení o BOZP	1	4,54
Větší osvěta o OPP pro možné poskytovatele	1	4,54
Uniformovaný kontrolor výkonu OPP	1	4,54
Větší spolupráce soudu s PMS ČR	1	4,54
Ochranné osobní prostředky si zajišťuje odsouzený	1	4,54
Větší následky za neodpracování trestu OPP	1	4,54
Celkem odpovědělo respondentů	22	* součet je vyšší než 100 %

U této otevřené otázky měli respondenti možnost vyjádřit nápady na zlepšení trestu OPP. Odpovědělo celkem 22 zástupců organizací. Některé odpovědi se shodovaly s nápady ostatních zástupců organizací, některé se objevily jen jednou, někteří respondenti ve svých odpovědích uvedli více návrhů. Z tohoto důvodu je součet relativní četnosti odpovědí vyšší než 100 %. Obsáhlejší komentář k výsledkům této otázky pak uvádím v kapitole 5.8 Diskuse.

Častější kontroly odsouzených, které by byly pravidelné i nepravidelné, uvedli 4 respondenti (18,18 %), pružnější reakce soudu na neplnění trestu OPP navrhli 3 zástupci organizací (13,63 %), zlepšit přístup odsouzených k trestu OPP navrhovali 3 respondenti (13,63 %), zavedení povinnosti odsouzených na odpracování určité kvóty hodin v určitém časovém období uvedli 3 odpovídající (13,63 %), větší pravomoce organizací na potrestání odsouzených při jejich nespolehlivosti a absencích uvedli 3 respondenti (13,63 %), důraznější dohled soudu nad odsouzenými, protože z PMS ČR nemají respekt, navrhli 2 zástupci organizací (9,09 %), vytvoření projektů se sociálním zaměřením – k získání materiální a finanční podpory pro udržení spolupráce s odsouzenými pro období po odpracování trestu OPP uvedl 1 poskytovatel místa pro výkon trestu OPP (4,54 %), prodloužení lhůty pro odpracování trestu OPP, který případně na zimní období navrhl 1 respondent (4,54 %), méně papírování bylo uvedeno 1krát (4,54%), pracovní burzu s nabídkou pracovní odbornosti odsouzených navrhl 1 zástupce organizace (4,54 %), příchod již poučeného odsouzeného z BOZP k výkonu trestu OPP uvedl 1 respondent (4,54 %), větší osvětu o možnosti využití trestu OPP pro potencionální organizace uvedl 1 respondent (4,54 %), uniformovaného kontrolora odsouzeného s trestem OPP napsal 1 zástupce organizace (4,54 %), větší spolupráci soudu s PMS ČR navrhoval 1 respondent (4,54 %), zajištění základních pomůcek a ochranných osobních prostředků odsouzeným uvedl 1 poskytovatel místa pro výkon trestu OPP (4,54 %) a větší následky pro odsouzeného za neodpracování trestu OPP uvedl 1 respondent (4,54 %).

Otázka č. 21: „Je něco, co Vás trápí a rádi byste to sdělili i ostatním?“

Tab. č. 21: Vzkazy ostatním

Typ sdělení	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Pozitivní	3	20,00
Negativní	9	60,00
Neutrální	3	20,00
Celkem	15	100,00

Při vyhodnocování této poslední otázky, co poskytovatele míst pro výkon trestu OPP trápí a rádi by to sdělili i ostatním, jsem odpovědi respondentů rozdělila podle svého subjektivního pocitu na pozitivní, negativní a neutrálně laděné vzkazy. Nejvíce jich bylo negativních a to 9 (60,00 %), z nichž uvádím tuto citaci: *„S odsouzenými k trestu obecně prospěšných prací mám spíše negativní zkušenost. Jsou nespolehliví, nestojí o to, aby si trest odpracovali, hledají především všelijaké výmluvy, aby do zařízení nemuseli vůbec chodit. Proto mi i vše kolem toho připadá jako mrhání časem a finančních prostředků. Asi se mezi odsouzenými najdou i lidé, kteří si hledí své tresty odpracovat, ale takoví se bohužel v našem zařízení ještě neobjevili.“* Pozitivní vzkazy byly 3 (20,00 %), za něž uvádím tento: *„Nemyslíme si, že by se bylo třeba těchto lidí bát.“* Za neutrální sdělení poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP, kterých byla 3 (20,00 %), cituji: *„Spokojenost je závislá na kvalitě odsouzeného.“*

5.8 Diskuse

V empirické části mé diplomové práce jsem provedla průzkum mezi poskytovateli míst pro výkon trestu OPP. Průzkum jsem zaměřila na spokojenost s celkovým průběhem výkonu trestu OPP a také na různé aspekty, které spokojenost poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP podporují nebo naopak ji oslabují. Výsledky vlastního průzkumu nemohu porovnat s výsledky uvedenými v literatuře z toho důvodu, že dosud žádný průzkum nebo výzkum přímo u poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP neproběhl a pokud ano, nebyl (do poloviny měsíce dubna 2010) publikován. V souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku se na středisko PMS ČR v Uherském Hradišti obrací velké množství výzkumníků s žádostmi o vyplnění dotazníků, kdy tyto dotazníky jsou zaměřeny na trest OPP, jeho efektivitu, výkon, nedostatky apod. a také na osoby, kterým byl trest OPP uložen. Co se však týká organizací, kam chodí odsouzení trest OPP odpracovat, otázky k nim se v dotaznících objevují sporadicky a okrajově, jako by „na dokreslení“ tématu. Proto byli poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP v podstatě dosud opomíjeni. Průzkum, který jsem provedla, přináší jako první ucelenější obraz vnímání problematiky trestu OPP přímo zástupci organizací, se kterými PMS ČR spolupracuje na realizacích trestu OPP.

Výsledky mého průzkumu budou nabídnuty pracovní skupině OPP, poradnímu orgánu ředitele PMS ČR, k vnitřnímu použití a to jako odraz vnímání problematiky trestu OPP poskytovateli míst pro výkon trestu OPP. Bylo by vhodné, kdyby obdobný průzkum byl proveden celorepublikově u všech poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP, aby byla zpětná vazba vnímání trestu OPP ucelená a měla správnou vypovídací hodnotu. Můj průzkum byl proveden jen ve 3 soudních okresech, tzn. v obvodu 3 středisek PMS ČR. Celkem je v České republice 74 středisek PMS ČR a každé středisko spolupracuje s místními organizacemi, kam chodí odsouzení trest OPP odpracovat.

Ze svého průzkumu poukazuji na nevhodně formulovanou otázku č. 6, která nebyla jasně položena a respondenti nevěděli přesně, na co mají odpovídat. Jednalo se o otázku, zda-li zaznamenala organizace pro výkon trestu OPP finanční úsporu, pokud v roce 2009 zaměstnávala odsouzené k trestu OPP. Pro respondenty z toho vplynuly dvě záležitosti, ale k dispozici měli jen jednu odpověď. Buď tedy odpovídali, že dosáhli finanční úspory

zaměstnáním osob s trestem OPP a nebo že v roce 2009 odsouzené k trestu OPP nezaměstnali a finanční úsporu nezaznamenali. Tomu může nasvědčovat skutečnost, že několik respondentů vůbec neodpovědělo. Přitom je otázka finančního zisku, resp. finanční úspory, vcelku zajímavá, protože vyčíslením určité ušetřené sumy se dá ovlivnit vnímání trestu OPP zástupci organizací a případně podpořit rozhodnutí pokračovat v zaměstnávání odsouzených s tímto trestem i v případě, že průběh výkonu trestu OPP neprobíhá bez komplikací.

Zajímavé výsledky přinesla otázka č. 20, která se ptala na to, co by se dalo na trestu OPP zlepšit. Sdělení zástupců organizací zde proto podrobně rozvedu.

Nejčastější odpovědí byl návrh respondentů na častější, pravidelné i nepravidelné kontroly trestu OPP ze strany PMS ČR. Tato odpověď má podle mě více úhlů pohledu. Poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP zřejmě mysleli na kontroly odsouzených v terénu při výkonu trestu OPP. K tomu se však váže nejen kontrola odsouzených, ale i kontrola vedení docházky, kterou vyplňují právě zástupci organizací. To znamená vedení přesné administrativy, které by mělo být automatické, ale ve skutečnosti někdy vážné. Potíží ze strany PMS ČR může být nedostatek pracovníků a velké případové zatížení stávajících zaměstnanců PMS ČR, které nemusí dovolit cestu do terénu tak často, jak to situace vyžaduje a to přestože, že kontroly na pracovištích jsou vítané zástupci organizací a žádoucí pro vedení případu odsouzeného. K této odpovědi lze přiřadit i návrh na uniformované kontroly výkonu trestu OPP. Podle mého názoru může uniforma budit respekt, podporovat vážnost situace, v níž se odsouzený prozatím nalézá. Na první pohled je mimo jiné zřejmé, kdo je nositelem uniformy a kam patří.

Přání pružnější reakce soudu na neplnění trestu OPP souvisí s liknavým přístupem odsouzených k trestu OPP, s přáním ovlivnit větší disciplínu odsouzených a s důraznějším dohledem soudu na odsouzené, protože z PMS ČR nemají respekt. Jestliže jsou dány určité podmínky, z nichž vyplývají určitá pravidla, je nutné pro zachování fungování procesu dodržovat všechny náležitosti. Mezi ně patří postih při neplnění toho, co plněno má být. Jestliže postih nepřichází bezprostředně po porušení pravidel, mizí disciplína odsouzených a také autorita soudu i PMS ČR. Tamtamy mezi odsouzenými duní a mají negativní vliv na odsouzené, kteří nejsou příliš odhodláni svůj trest OPP co nejdříve odpracovat. Postih při

porušování pravidel totiž nepřichází hned a výchovný efekt trestu dostává trhlinu. Poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP si jsou této skutečnosti vědomi, navíc jsou to oni, kdo nejvíce doplácí na neochotu, nespolehlivost a absence odsouzených. Proto by měly soudy reagovat na nepříznivé zprávy o výkonu trestu OPP pružněji, aby odsouzení věděli, že při porušení disciplíny skutečně a rychle přijde nepříjemnost v podobě soudního projednání způsobu odpracování trestu OPP nebo i přeměnění trestu OPP do vězení.

S přáním pružnější reakce soudu na neplnění trestu OPP se pojí námět na větší pravomoce zástupců organizací na potrestání nespolehlivosti a absence odsouzených. Jestliže soud reaguje pomalu, rychlejší by byl zásah poskytovatele míst pro výkon trestu OPP. Z návrhu respondenta bohužel není zřejmé, jaká pravomoc nebo jaké pravomoce na potrestání nevhodného přístupu odsouzeného k trestu OPP by to měly být.

Zajímavým návrhem na zlepšení trestu OPP byla povinnost na odpracování určitého množství hodin za určitou časovou jednotku, např. za měsíc nebo za roční čtvrtletí. Mohlo by to přispět k upevnění pracovní disciplíny odsouzených. Komplikací by však mohlo být zimní období, kdy je méně pracovních příležitostí. Na to poukazoval další respondent, který tak navrhoval prodloužení doby pro odpracování trestu, jež spadá do tohoto ročního období. Trestní zákoník však s touto možností už počítá.

Problematiku poučení o BOZP a zajišťování základních pomůcek a ochranných osobních prostředků zmínili další respondenti. BOZP i ochranné osobní prostředky patří mezi neřešené legislativní nedostatky, které se k výkonu trestu OPP vztahují a poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP si toho jsou vědomi, což vyplývá z toho, že navrhovali, aby se tato oblast zlepšila, tedy vyřešila.

Na větší osvětu o trestu OPP v neziskových organizacích a firmách a nabízení jeho využití poukazoval další respondent. Je to impuls pro PMS ČR, že by mohla provést informační, třeba mediální kampaň, na přiblížení možnosti využití trestu OPP a také na získání zájmu více organizací, které by mohly s PMS ČR spolupracovat na realizacích trestu OPP. Do budoucna se dá očekávat další nárůst osob s trestem OPP, neboť dosud tomu tak bylo.

Velmi zajímavým návrhem se jeví vytvoření společných projektů se sociálním zaměřením na získání materiální a finanční podpory, aby organizace měly možnost s odsouzenými, kteří projeví zájem po výkonu OPP, dále spolupracovat. Tento návrh uvedl zástupce organizace zabývající se ochranou životního prostředí. Takový projekt by se, pokud by se někdy v budoucnu uskutečnil, mohl výrazně podílet na prevenci kriminality či na snižování rizik páchaní další trestné činnosti!

Návrh na vytvoření nabídky – pracovní burzy, vychází z předpokladu zástupce organizace, že jsou zaměstnavatelé, kteří by rádi využili odbornosti odsouzených k provedení určitých prací.

5.9 Závěrečné shrnutí – problém, výzkumné předpoklady

Hlavním cílem empirické části mé diplomové práce bylo zjistit, jak jsou poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP spokojeni s celkovou realizací trestu OPP a co všechno toto vnímání ovlivňuje. Výsledky průzkumu, zaměřené na různé oblasti trestu OPP, ukázaly, že poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP jsou spokojeni s celkovou realizací trestu OPP, přestože některé aspekty trestu OPP neměly výrazné pozitivní hodnocení.

Formulace problému průzkumu zněla: na čem závisí spokojenost poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP s výkonem trestu OPP? Spokojenost závisí na přínosu trestu OPP organizaci, případně okolí organizace, na procentu úspěšně odpracovaných trestů OPP, na úspoře finančních prostředků organizace, na osobě odsouzeného, na ročním období, v němž je trest OPP vykonáván, na kvalitě odvedené práce, na potvrzení či vyvrácení očekávání od trestu OPP a na informacích poskytnutých PMS ČR.

První výzkumný předpoklad, který jsem formulovala tak, že očekávání poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP z využití osoby s trestem OPP jsou výrazně pozitivnější než následné zkušenosti s realizací trestu OPP, mně pomohla objasnit dotazníková otázka č. 14, následně doplněná otázkami 15 a 16 k dokreslení sdělení zástupců organizací. Z celkového počtu 55 respondentů se očekávání od trestu OPP potvrdilo 47,27 %

dotázaným, očekávání se nenaplnila 18,18 % dotázaným a 34,55 % dotázaných nemohla zaujmout jednoznačné stanovisko. Z toho vyplývá, že tento předpoklad se potvrdil.

Druhým v pořadí byl výzkumný předpoklad, který zněl takto: počet nevykonaných trestů OPP převyšuje počet úspěšně odpracovaných trestů OPP. Ověření či vyvrácení předpokladu přinesla otázka č. 5, z jejíhož vyhodnocení jasně vyplývá, že 56,40 % trestů OPP ze všech uložených trestů OPP bylo úspěšně odpracováno. Proto se výzkumný předpoklad nepotvrdil.

Výzkumný předpoklad číslo tři byl formulován tak, že případné neúspěchy s využitím trestu OPP snižují ochotu poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP k budoucímu opakovanému využití trestu OPP. Jeho zodpovězení přinesly otázky č. 20 a 21. V těchto otázkách formulovali respondenti své odpovědi, které se nejvíce týkaly nespolehlivosti a neochoty odsouzených, neomlouvání se při absencích a snahy trest si odbyt. Respondenti vyjadřovali také své názory, zkušenosti a postoje k problematice trestu OPP, kdy rezignovaných a negativně laděných odpovědí byla většina. Výzkumný předpoklad se tedy potvrdil.

Poslední čtvrtý výzkumný předpoklad, že spokojenost s realizací trestu OPP ovlivňuje spokojenost se spoluprací s PMS ČR, pomáhaly objasnit otázky č. 17, 18 a 19. Celkem 76,36 % dotázaných hodnotí spolupráci s PMS ČR na jedničku, s informacemi, které zástupci organizací získávají od PMS ČR, je spokojeno 74,55 % dotázaných a zájem o účast na seminářích, pořádaných PMS ČR, vyjádřilo 67,27 % respondentů. Tyto skutečnosti se výrazně podílí na celkovém vnímání trestu OPP a domnívám se, že mohou v některých případech zabránit ukončení spolupráce s PMS ČR. Proto se výzkumný předpoklad potvrdil.

V závěru průzkumu podotýkám, že převažují kladná hodnocení respondenty a dále že některé náměty pro zlepšení trestu OPP jsou minimálně hodné pozornosti.

Závěr

V teoretické části své diplomové práce jsem se zabývala některými aspekty, které vychází z trestní justice a trestního zákonodárství v České republice. Konkrétně jsem se zabývala trestem OPP, jeho podobou ve vybraných zahraničních zemích a srovnáním trestu OPP s institutem veřejně prospěšných prací. Dále jsem se zaměřila na organizace, kde je trest OPP realizován, na problematice oblasti výkonu trestu OPP, které výkon prací přináší a jež nejsou legislativně řešené a také na administrativní zátěž spojenou s prováděním trestu OPP. V neposlední řadě jsem se také věnovala PMS ČR, jež má v organizaci a realizaci výkonu trestů OPP výlučné postavení. Zmínila jsem také jednotlivé kroky, které provádí pracovníci PMS ČR od založení spisového materiálu až po ukončení činnosti ve spise.

Cílem teoretické části diplomové práce bylo seznámit s potížemi, se kterými se potýkají poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP a tím pádem upozornit na ně na jiné půdě, než kterou je PMS ČR. Tento cíl jsem splnila, viz. kapitola číslo 4 Problémy s trestem obecně prospěšných prací ve vztahu k poskytovatelům míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací

V empirické části diplomové práce jsem provedla průzkum za použití dotazníku. Dotazník měl elektronickou podobu a byl dostupný na webových stránkách. Průzkum jsem zaměřila na poskytovatele míst pro výkon trestu OPP. Hlavním cílem průzkumu bylo zjistit, jak jsou poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP spokojeni s celkovou realizací trestu OPP a co všechno toto vnímání ovlivňuje. Dílčími cíly průzkumu byla zjištění, jak poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP vnímají organizaci a výkon trestu OPP, jak hodnotí různé prvky, které s sebou přináší trest OPP, jak vnímají spolupráci s PMS ČR a jak by bylo možné podpořit nastavenou vzájemnou spolupráci poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP Probační a mediační službou ČR. Hlavní i dílčí cíle průzkumu jsem splnila, jejich vyhodnocení jsou v podkapitolách 5.7 Vlastní výsledky průzkumu a 5.8 Diskuse.

Oblast trestu OPP byla, je a do budoucna bude atraktivním tématem pro sdělovací prostředky. K tomu přispívá mimo jiné i fakt, že od 1. 1. 2010 vstoupil v účinnost zcela nový trestní zákoník. Do trestu OPP společnost vkládá velké naděje a očekává jejich

splnění. Sledují se statistické údaje o počtu ukládaných trestů OPP ve srovnání s uloženými nepodmíněnými tresty odnětí svobody, pak se také můžeme dostat k údajům o počtu neodpracovaných trestů OPP. Důvody jsou různé a jejich rozbor by vydal na další obsáhlou závěrečnou práci. Ve své diplomové práci jsem se těmto prvkům cíleně vyhnula, protože mým záměrem bylo věnovat se organizacím, kam chodí odsouzení svůj trest OPP odpracovat. Tito poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP mají nezastupitelné místo a roli v odpracovávání trestu OPP a přesto se jim dosud nikdo cíleně nevěnoval. Proto je empirická část diplomové práce v podstatě sondou do vnímání trestu OPP ze strany organizací, které se rozhodly přijmout odsouzené s trestem OPP.

Na úplný závěr bych ještě ráda zodpověděla otázku, která je zároveň názvem mé diplomové práce. Koho trestají obecně prospěšné práce? Cituji jednoho z poskytovatelů míst pro výkon trestu OPP, jenž v dotazníku uvedl: „...v některých případech je to pro organizaci, která odsouzené zaměstnává, větší trest než pro odsouzené.“

Seznam použité literatury a pramenů

Knihy a periodika

BARBOŘÍK, M. *Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení*. Časopis Trestní právo, č. 5. Praha : LexisNexis CZ, 2006. ISSN: 1211-2860.

CHRÁSKA, M. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Olomouc : Vydavatelství UP, 2003. 198 s. ISBN 80-244-0765-5.

Ilustrovaný encyklopedický slovník. III. díl Pro-Ž. 1. vyd. Praha : Academia, 1982. 976 s.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 790 s.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné (obecná část)*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 360 s. ISBN 80-210-1301-X.

KYNCLOVÁ, Z. a kol. *Co je dobré vědět nejen o mediaci a probaci*. 1. vyd. Praha : LexisNexis CZ, 2007. 74 s. ISBN 978-80-86920-26-9.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 335 s. ISBN 80-7178-226-2.

Metodický návod pro okresní a obecní úřady k zajištění výkonu trestu obecně prospěšných prací. Právní praxe – časopis české justice, č. 7. Praha : Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 1996. ISSN: 1211-0825.

MUSIL, L. *Ráda bych Vám pomohla, ale....* 1. vyd. Brno: Marek Zeman, 2004. 243 s. ISBN 80-903070-1-9.

Poslání a organizační struktura probační a mediační služby. Mezinárodní diskusní fórum, příloha č. 1 časopisu České vězeňství. Praha : Vězeňská služba České republiky, 1999. ISSN 1213-9297.

SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.

Právní prameny

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecném zdravotním pojištění.

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce.

Zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

Internetové prameny

ASOCIACE MEDIÁTORŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *O asociaci* [online]. Dostupné na URL <<http://www.amcr.cz/mediace/o-asociaci.php>> [cit. 2010-02-19].

DLOUHÝ, J. *Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI)* [online]. Dostupné na URL <<http://www.cozp.cuni.cz/COZP-39.html>> [cit. 2010-01-10].

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Organizační řád Probační a mediační služby České republiky* [online]. Dostupné na URL <https://www.pmscr.cz/download/ORG_RAD_PMSCR.pdf> [cit. 2010-02-17].

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Poslání a cíle Probační a mediační služby České republiky* [online]. Dostupné na URL <<https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>> [cit. 2010-02-17].

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Probace* [online]. Dostupné na URL <<https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>> [cit. 2010-02-17].

SAK, P., SAKOVÁ, K. *Počítačová gramotnost a způsoby jejího získávání* [online]. Dostupné na URL <<http://www.lupa.cz/clanky/pocitacova-gramotnost-zpusoby-ziskavani/>> [cit. 2010-01-10].

Vyhodnocení Státní informační a komunikační politiky a první Výroční zpráva o evropské informační společnosti [online]. Tisková zpráva Ministerstva informatiky ze dne 22. 6. 2006. Dostupné na URL <<http://www.lupa.cz/adresar/ministerstvo-informatiky/tiskove-zpravy/>> [cit. 2010-01-10].

Ostatní prameny

DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha : Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN 80-902998-0-6. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

GRIËT, F., BOER de, A. Školení na téma „*Obecně prospěšné práce a práce s pachateli trestné činnosti*“. Sborník materiálů. Osvědčená praxe Nizozemské probační služby. Probační a mediační služba ČR, listopad 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

HABARTOVÁ, M. *Trest obecně prospěšných prací*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, 2007.

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. Studie: *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. Praha, 1998. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

KOŽUŠNÍKOVÁ, J. *Sociální služby v justici a systém trestních opatření v SRN*. Probační a mediační služba ČR Karviná-Haviřov, 2007. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

KRUTINA, M. *Obecně prospěšné práce*. Praha : Český helsinský výbor, 2003. Oddělení právních analýz. Projekt Lidská důstojnost, humanita a lidská práva v trestní justici – monitoring a vzdělávání. Interní materiál střediska Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

Mediace. Leták Probační a mediační služby ČR.

Metodický standard PMS v oblasti trestu obecně prospěšných prací. Pokyn ředitele Probační a mediační služby ČR č. 3/2010 ze dne 20. 1. 2010. Spr. 49/2010-000. Interní materiál Probační a mediační služby ČR.

MUSIALKOVÁ, H. *Efektivita ukládaných alternativních trestů obecně prospěšných prací z pohledu z pohledu Probační a mediační služby ČR*. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě. Pedagogická fakulta, 2009.

SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI, PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Kvalifikační a specializační kurs PMS ČR 2008/2009*. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Zpráva z pracovní cesty do Švýcarska, kanton Curych*. 2006. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště. Spr. 6/2006-708.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Zpráva ze studijní cesty do Finska*. 4. -10. 6. 2006. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště. Spr. 6/2006-708.

SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI – IPM A PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Trest obecně prospěšných prací*. Materiál vznikl v rámci projektů „Changing Lenses“: Restorative Justice and community service a „Posílení úlohy nevládních neziskových orgnizací při řešení trestních věcí v rámci komunity“. Projekt finančně podpořila Nizozemská ambasády v rámci programu MATRA/KAP a Nadace Open society fund a OSI/Colpi Budepašť. 2003. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Uherské Hradiště.

Ústní sdělení Mgr. Dolečkové, Probační a mediační služba ČR Liberec, 2007.

Seznam tabulek

Tab. č. 1	Typ organizace	50
Tab. č. 2	Délka spolupráce	51
Tab. č. 3	Důvod rozhodnutí pro realizaci trestu OPP	52
Tab. č. 4	Počet odsouzených od roku 2001	53
Tab. č. 5	Počet úspěšně odpracovaných trestů OPP	55
Tab. č. 6	Finanční úspora v roce 2009	57
Tab. č. 7	Částky finanční úspory	58
Tab. č. 8	Faktory úspěšného odpracování trestu OPP	59
Tab. č. 9	Komplikace pro zdárné odpracování trestu OPP	61
Tab. č. 10	Ideální odsouzený s trestem OPP	63
Tab. č. 11	Preferované roční období pro výkon trestu OPP	64
Tab. č. 12	Nejčastěji vykonávaný druh prací	65
Tab. č. 13	Obecná spokojenost s kvalitou práce při trestu OPP	66
Tab. č. 14	Potvrzení očekávání od trestu OPP	67
Tab. č. 15	Důvod potvrzení očekávání od trestu OPP	68
Tab. č. 16	Důvod nepotvrzení očekávání od trestu OPP	70
Tab. č. 17	Hodnocení spolupráce s PMS ČR	71
Tab. č. 18	Dostatečnost informací získávaných od PMS ČR	72
Tab. č. 19	Zájem o účast na seminářích organizovaných PMS ČR	73

Tab. č. 20	Návrhy na zlepšení trestu OPP	74
Tab. č. 21	Vzkazy ostatním	76

Seznam grafů

Graf č. 1	Počet úspěšně odpracovaných trestů OPP	56
Graf č. 2	Finanční úspora v roce 2009	57
Graf č. 3	Preferované roční období pro výkon trestu OPP	64
Graf č. 4	Obecná spokojenost s kvalitou práce při trestu OPP	66
Graf č. 5	Zájem o účast na seminářích organizovaných Probační a mediační službou ČR	73

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Požadavek na vykonání obecně prospěšných prací

Příloha č. 3 Dohoda o realizaci výkonu obecně prospěšných prací

Příloha č. 4 Harmonogram výkonu trestu obecně prospěšných prací

Příloha č. 5 Záznam o úrazu osoby vykonávající trest OPP

Příloha č. 6 Záznam o zajištění BOZP při výkonu Trestu OPP

Přílohy

Koho trestají obecně prospěšné práce?

Vážení respondenti,

jmenuji se Klára Bajgarová a studuji 6. ročník Univerzity Palackého v Olomouci, obor pedagogika-sociální práce.

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který bude sloužit k výzkumnému projektu mé diplomové práce na téma „**Koho trestají obecně prospěšné práce?**“. Tento průzkum bude součástí mé diplomové práce. Dotazník je anonymní. Uvedené informace použiji pro účely mé práce a pro vnitřní potřebu Probační a mediační služby ČR. Jednotlivé otázky si, prosím, pozorně přečtěte a zvolené odpovědi zaškrtněte, případně sami zformulujte odpovědi.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Část 1/4

Mezi jednotlivými částmi se můžete přepínat a vracet se pomocí tlačítek "Pokračovat" a "Zpět", celý formulář odešlete ke zpracování na konci 4. části tlačítkem "Odeslat".

1. Kterým typem organizace jste?

Zvolte nejbližší typ organizace.

- obec
- instituce zabývající se vzděláním a vědou
- instituce zabývající se kulturou
- instituce zabývající se školstvím
- instituce zabývající se ochranou zdraví
- instituce zabývající se požární ochranou
- instituce zabývající se ochranou životního prostředí
- instituce zabývající se podporou a ochranou mládeže
- instituce zabývající se ochranou zvířat
- instituce zabývající se humanitární činností
- instituce zabývající se sociální činností
- instituce zabývající se charitativní činností
- instituce zabývající se náboženskou činností
- instituce zabývající se tělovýchovnou činností
- instituce zabývající se sportovní činností

2. Jak dlouho Vaše organizace spolupracuje s Probační a mediační službou ČR při realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací?

Vložte číselný počet let nebo nulu, pokud se spoluprací teprve začínáte.

3. Co Vás přesvědčilo k realizování trestu obecně prospěšných prací?

Můžete označit více odpovědí.

- je to práce zadarmo
- přesvědčení pomoci lidem s trestem obecně prospěšných prací
- nedostatek vlastních pracovních sil
- finanční úspora
- pomoc komunitě, v níž žijeme
- přesvědčili nás z Probační a mediační služby ČR, tak jsme to zkusili
- pomoci známému, který dostal tento trest
- Ostatní:

4. Kolik osob s trestem obecně prospěšných prací ve Vaší organizaci od roku 2001 celkem pracovalo/mělo pracovat?

Odpověď zapište číslicí

5. Kolik z celkových trestů obecně prospěšných prací bylo ve Vaší organizaci úspěšně odpracováno?

Odpověď zapište číslicí

6. Pokud jste v roce 2009 zaměstnávali odsouzené k trestu obecně prospěšných prací, znamenalo to pro Vaši organizaci finanční úsporu?

- ano
- ne

[Pokračovat »](#)

Používá technologii [Dokumenty Google](#)

[Ohlásit zneužití](#) - [Smluvní podmínky služby](#) - [Další smluvní podmínky](#)

Koho trestají obecně prospěšné práce?

Část 2/4

7. V případě, že jste na předchozí otázku odpověděli ANO, uveďte alespoň přibližnou částku:

8. Jaké faktory podle Vaší zkušenosti ovlivňují zdárné odpracování trestu obecně prospěšných prací?

Můžete označit maximálně 5 odpovědí.

- nízký počet uložených hodin trestu obecně prospěšných prací
- druh spáchaného přečinu (dříve trestného činu)
- dřívější pracovní návyky odsouzeného
- atraktivita práce, kterou potřebujeme provést
- snadno vykonatelná práce, fyzicky nenáročná
- roční období
- přesvědčení odsouzeného pracovat
- hrozba pobytu v vězení, pokud nebude trest odpracován
- zahlazení záznamu v rejstříku trestů odsouzeného
- Ostatní:

9. Co podle Vašeho názoru negativně ovlivňuje zdárné odpracování trestu obecně prospěšných prací?

Můžete označit maximálně 5 odpovědí.

- nechuť pracovat zadarmo
- nekvalifikovaní pracovníci
- potřeba fyzicky náročné práce
- agresivita odsouzeného
- pomalost soudního aparátu
- přílišná byrokracie
- problematika BOZP – školení, ochranné pracovní pomůcky, pracovní oděv a obuv apod.
- zaměstnání odsouzeného, které komplikuje výkon trestu - třísměnný provoz, výkon zaměstnání mimo bydliště apod.
- omezení zdravotního stavu odsouzeného
- špatná pracovní morálka
- neumí pracovat/nikdy předtím nepracovali
- snaha odsouzeného najít mezeru v systému
- bezdomovectví
- různé závislosti
- Ostatní:

10. Jaký by měl podle Vás být ideální odsouzený k trestu obecně prospěšných prací?

Můžete označit maximálně 3 odpovědi.

- nezaměstnaný
- spolehlivý
- komunikativní
- měl by ovládat určité řemeslo či dovednost
- neměl by být recidivista
- neměl by spáchat příliš závažný přečin
- Ostatní:

11. Které roční období pro výkon trestu obecně prospěšných prací preferujete?

- březen - listopad
- prosinec - únor
- je to jedno, pracujeme pod střechou
- je to jedno, práci máme celoročně

12. Jaký konkrétní druh prací ve Vaší organizaci odsouzení nejčastěji vykonávají?

- úklidové
- údržbové
- pomocné stavební
- malířské/natěračské
- využíváme jejich profesní dovednosti
- pomáhají osobám se zdravotním znevýhodněním
- specifické, vyplývají z charakteru činnosti naší organizace

13. Jste obecně spokojeni s kvalitou práce odvedené při trestu obecně prospěšných prací?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne
- nemohu se rozhodnout

14. Potvrdila se Vaše očekávání od trestu obecně prospěšných prací?

- ano
- ne
- nemohu zaujmout jednoznačné stanovisko

« Zpět

Pokračovat »

Používá technologii [Dokumenty Google](#)

[Ohlásit zneužití](#) - [Smluvní podmínky služby](#) - [Další smluvní podmínky](#)

Koho trestají obecně prospěšné práce?

Část 3/4

14. Pokud jste odpověděli na předchozí otázku ANO, uveďte, v čem:

« Zpět

Pokračovat »

Používá technologii [Dokumenty Google](#)

[Ohlásit zneužití](#) - [Smluvní podmínky služby](#) - [Další smluvní podmínky](#)

Koho trestají obecně prospěšné práce?

Část 3/4

14. Pokud jste na předchozí otázku odpověděli NE, uveďte, v čem:

« Zpět

Pokračovat »

Používá technologii [Dokumenty Google](#)

[Ohlásit zneužití](#) - [Smluvní podmínky služby](#) - [Další smluvní podmínky](#)

Koho trestají obecně prospěšné práce?

Část 4/4

15. Jak hodnotíte spolupráci s Probační a mediační službou ČR?

Oznámkujte na stupnici jako ve škole, kde 1 je výborně a 5 znamená, že nejste vůbec spokojen/a.

1 2 3 4 5

16. Jsou pro Vás informace, které získáváte od Probační a mediační služby ČR dostatečné?

Můžete zakroužkovat více odpovědí.

- s informacemi jsme spokojeni
- chybí nám informace o charakteru přečinu (dříve trestného činu)
- nemáme informace o charakteru odsouzeného k trestu obecně prospěšných prací
- přivítali bychom manuál, co dělat, když se vyskytnou pro nás nestandardní situace
- potřebovali bychom kontakt na někoho z Probační a mediační služby ČR, kdo nám poradí i mimo řádnou pracovní dobu Probační a mediační služby ČR
- Ostatní:

17. Přivítali byste možnost setkat se a vyměnit si zkušenosti z realizace výkonu trestu obecně prospěšných prací s ostatními organizacemi, např. na pracovních seminářích, organizovaných Probační a mediační službou ČR?

- ano
- ne

18. Co by se z Vašeho pohledu dalo na trestu obecně prospěšných prací zlepšit?

19. Je něco, co Vás trápí a rádi byste to sdělili i ostatním?

« Zpět

Odeslat

Používá technologii [Dokumenty Google](#)

[Ohlásit zneužití](#) - [Smluvní podmínky služby](#) - [Další smluvní podmínky](#)

Příloha č. 2

Středisku Probační a mediační služby v ..... dne.....

POŽADAVEK NA VYKONÁNÍ OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Název instituce.....

Sídlo – obec/PSČ.....

Ulice, číslo:.....

IČO .....

Místo výkonu trestu OPP (*doručovací adresa pro usnesení může být jiná*).....

Zřizovatel:

.....

Organizace: **OPP⁹⁹**   **SPČ¹⁰⁰**   **SPP¹⁰¹**

Předmět činnosti.....

Požadujeme výkon těchto prací.....

.....

práce vhodná pro: muže   ženy   mladistvé

ČASOVÉ MOŽNOSTI

V řádnou pracovní dobu: od .....do.....hodin

Po – Pá: ANO   NE   OMEZENĚ

V odpoledních hodinách: od.....do.....hodin

Po – Pá: ANO   NE   OMEZENĚ

Víkendy: od.....do.....hodin

   ANO   NE   OMEZENĚ (po dohodě)

⁹⁹ OPP – obecně prospěšné práce

¹⁰⁰ SPČ – společensky prospěšná činnost (výchovná povinnost ukládaná mladistvému)

¹⁰¹ SPP – společensky prospěšná práce (povinnost při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody)

TERMÍN PROVEDENÍ PRACÍ

Celoročně/počet osob: .....

Březen– listopad/počet osob:.....

Prosinec - únor/počet osob: .....

POŽADAVKY – výše uloženého trestu

umístíme pouze odsouzené s uloženým trestem:

- bez omezení počtu hodin
- preferujeme klienty s vyšším počtem hodin trestu OPP
- do 100 hodin
- do 150 hodin
  - do 200 hodin

ZVLÁŠTNÍ POŽADAVKY – např.

před umístěním požadujeme předchozí konzultaci s PMS (telefonickou, e-mailem, osobní)

- před umístěním požadujeme osobní jednání s odsouzeným
- nepřijímáme odsouzené za násilnou trestnou činnost (i v minulosti)
- umístíme pouze odsouzené za nedbalostní trestné činy
- lze umístit odsouzené se změněnou pracovní schopností

jiné:

.....
.....
.....
.....
.....

Bereme na vědomí povinnost sdělit místnímu středisku Probační a mediační služby každou podstatnou změnu těchto požadavků.

Odpovědná kontaktní osoba:.....

Jméno a příjmení:.....

Tel.:.....

E-mail:.....

-----
podpis, razítko:

Příloha č. 3

Dohoda o realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací

Na základě usnesení Okresního soudu v ..... č.j. ....o nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací (ve výměře .... hodin) ze dne ...

se odsouzený/á:

narozen/a:

bytem:

a

poskytovatel místa pro výkon trestu obecně prospěšných prací (městský, obecní úřad, nezisková organizace)

název:

sídlo:

dohodli na výkonu trestu obecně prospěšných prací takto:

I.

Odsouzený(á) zahájí výkon trestu obecně prospěšných prací (dále OPP) dne.....a práce budou dokončeny nejpozději do dohodnutého termínu, tedy dne .....(doba trvání nesmí překročit lhůtu jednoho roku od nařízení výkonu trestu OPP).

II.

Poskytovatel místa výkonu trestu OPP poučil odsouzeného/nou o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a požární ochraně v rozsahu daném příslušnými právními předpisy pro dohodnutý druh práce a učinil o tom písemný záznam, podepsaný odsouzeným/nou, který je přílohou této dohody. V případě potřeby poskytovatel místa výkonu trestu OPP předá proti podpisu odsouzené/mu kromě nářadí a pracovních pomůcek také ochranné pracovní pomůcky. Odsouzený/á se zavazuje je řádně používat a v případě jejich ztráty nebo svévolného poškození je povinen/na je nahradit, jinak mu/jí nebude umožněno pokračovat ve výkonu trestu OPP.

III.

Harmonogram výkonu trestu OPP je zpracován na základě potřeb poskytovatele místa výkonu a dle časových možností odsouzené/ho. Odsouzený/á se na jeho vypracování

podílí a dohodnuté termíny jsou pro něj/ni závazné. **Odsouzený/á bere na vědomí, že pokud se bez omluvy opakovaně nedostaví ve sjednaném termínu, může být tato dohoda ze strany poskytovatele místa výkonu zrušena ještě před jejím ukončením.**

IV.

Odsouzený/á bere na vědomí poučení, že je povinen/na provádět určené práce osobně, bezplatně, a že poskytovatel místa výkonu OPP bude hlásit Probační a mediační službě - středisku..... **1x za měsíc** počet odpracovaných hodin, **neprodleně pak datum ukončení** výkonu trestu či veškerá neplnění dohodnutých podmínek výkonu trestu OPP, zejména jestliže určené práce nejsou bez závažného důvodu prováděny vůbec, nebo nejsou prováděny ve stanovené době nebo kvalitě.

Po ukončení výkonu trestu OPP bude kopie této dohody zaslána místně příslušnému středisku PMS ČR.

v .....dne .....

-----
podpis odpovědného zástupce+ razítko organizace

-----
podpis odsouzené(ho)

Hodnocení výkonu trestu OPP:

Výkon trestu obecně prospěšných prací byl ukončen dne .....

Celkem bylo na určené práci odpracováno ..... hodin

Tím **byl** – **nebyl** splněn výkon trestu obecně prospěšných prací

Celkové zhodnocení trestu OPP .....

Oznámeno Probační a mediační službě středisko - .....dne.....

-----
podpis odpovědného zástupce + razítko organizace

Pozn.: **každá změna „Dohody o realizaci výkonu trestu OPP“ musí být zaznamenána písemně v jejím dodatku**

Příloha č. 5

Záznam o úrazu osoby vykonávající trest OPP (vzor)

Zadavatel trestu OPP: (název, adresa sídla, IČO)		
Jméno a příjmení postiženého:		Pohlaví: muž žena
Datum narození postiženého:	Státní příslušnost:	
Druh práce:		Adresa trvalého pobytu:
Měl postižený kvalifikaci pro výkon práce, při které došlo k úrazu? ☐ ANO ☐ NE		
Místo, kde k úrazu došlo:		
Datum a hodina úrazu:	Začátek směny:	Počet zraněných osob celkem:
Druh zranění a zraněná část těla:		
Druh úrazu:	☐ smrtelný ☐ ostatní	
Co bylo zdrojem úrazu? (je možné označit více zdrojů)		
☐ dopravní prostředek ☐ průmyslové škodliviny, chemické látky, biologické činitele ☐ kontakt se strojním zařízením nebo jeho částí ☐ horké látky a předměty, oheň a výbušniny ☐ materiál, břemena, předměty (pád, přiražení, odlétnutí, náraz, zavalení) ☐ stroje hnací, pomocné, obráběcí, pracovní ☐ pád na rovině, z výšky, do hloubky, propadnutí ☐ lidé, zvířata nebo přírodní živly ☐ nástroj, přístroj, nářadí ☐ jiný blíže nespecifikovaný zdroj		
Proč k úrazu došlo (příčiny)? (je možné označit více příčin)		
☐ pro poruchu nebo vadný stav některého ze zdrojů úrazu ☐ pro nedostatečné osobní zajištění zaměstnance včetně osobních ochranných pracovních prostředků ☐ pro špatné, nebo nedostatečně odhadnuté riziko ☐ pro porušení pracovní kázně postiženým ☐ pro závady na pracovišti ☐ pro nepředvídatelné riziko práce nebo selhání lidského činitele ☐ pro jiný, blíže nespecifikovatelný důvod		
Vyčerpávající popis příčin a okolností, za nichž došlo k úrazu:		
Uveďte jaké předpisy byly v souvislosti s úrazem porušeny a kým:		
Datum a podpis postiženého (podle možnosti)	Datum, jména a příjmení a podpisy svědků úrazu	Datum, jméno a příjmení, funkce a podpis zástupce zadavatele trestu OPP

Příloha č. 6

Záznam o zajištění BOZP při výkonu Trestu OPP

Zadavatel trestu OPP: (název, adresa sídla, IČO)	
Rozsudek uložení trestu OPP vydal: čj. _____ nabytí práv. moci dne: _____	počet hodin trestu OPP: _____ dne: _____
Jméno a příjmení osoby vykonávající trestu OPP:	Datum narození:
Státní příslušnost:	Adresa trvalého pobytu:
Základní popis a charakteristiky přidělené práce, místo výkonu trestu OPP:	
<p>Osnova seznámení s možnými riziky, předpisy a pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci: (vypsát další odkazy na právní předpisy, pokyny k bezpečné práci, návody k obsluze strojů , přístrojů a náradí apod.) Například:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Seznámení s riziky vykonávané práce 2. Pracovní pokyny k bezpečnému výkonu prací 3. Návody k obsluze strojů a přístrojů 4. Návody ke správnému používání náradí a náčiní 5. Používání osobních ochranných pracovních prostředků 6. Poučení o zacházení s chemickými látkami a přípravky 7. Povinnosti v případě úrazu při výkonu trestu OPP, první pomoc 8. Pokyny k předcházení požáru při výkonu trestu OPP 9. Povinnosti v případě vzniku požáru při výkonu trestu OPP 10. Další předpisy a pokyny: 	
<p>Prohlášení osoby vykonávající trest OPP: Prohlašuji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - že jsem byl/a seznámen/a s předpisy a pokyny k zajištění BOZP shora uvedenými, - že jsem všemu porozuměl/a, - že výše uvedené předpisy a pokyny budu při výkonu trestu OPP dodržovat. <p>Datum a podpis osoby vykonávající trest OPP:</p>	<p>Datum, jméno a příjmení, funkce a podpis zástupce zadavatele trestu OPP, který seznámení provedl:</p>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Klára Bajgarová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Tesarčíková
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Koho trestají obecně prospěšné práce?
Název v angličtině:	Who is punished by Community service order?
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na organizace, kam chodí odsouzení vykonat trest obecně prospěšných prací. Teoretická část obsahuje problematiku trestu obecně prospěšných prací, postavení a činnost Probační a mediační služby ČR v realizacích trestu obecně prospěšných prací a situaci poskytovatelů míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací, včetně problematických oblastí, které výkon trestu obecně prospěšných prací přináší. Empirická část zkoumá, jak jsou poskytovatelé míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací spokojeni s celkovou realizací trestu a co všechno toto vnímání ovlivňuje.
Klíčová slova:	obecně prospěšné práce, Probační a mediační služba ČR, poskytovatelé míst pro výkon trestu obecně prospěšných prací, odsouzený, veřejně prospěšné práce
Anotace v angličtině:	This thesis is focused on organizations providing positions of Community service order for offenders. Theoretical part includes general information about Community service order, shown is the position and focus of The Probation and Mediation Service of Czech Republic during realization of Community service order together with problematic areas which are brought by execution of Community service order. Empirical part investigates how are organizations providing positions for Community service order satisfied with overall execution of the order and what are the factors that are influencing their perception of the order.
Klíčová slova v angličtině:	Community service order, The Probation and mediation service of the Czech republic, organizations providing positions of Community service order, the offender, public community service
Přílohy vázané v práci:	Příloha č.1: Dotazník Příloha č.2: Požadavek na vykonání obecně prospěšných prací Příloha č.3: Dohoda o realizaci výkonu obecně prospěšných prací Příloha č.4: Harmonogram výkonu obecně prospěšných prací Příloha č.5: Záznam o úrazu osoby vykonávající trest OPP Příloha č.6: Záznam o zajištění BOZP při výkonu trestu OPP
Rozsah práce:	88 stran
Jazyk práce:	Český jazyk